

Azərbaycan Respublikasının 2017-ci ilin dövlət və icmal büdcələri üzrə layihələrin TƏQDİMATI

M Ü N D Ə R İ C A T

1. Cari makroiqtisadi vəziyyət	1
2. 2017-ci il və sonrakı üç il üzrə makroiqtisadi proqnozlar	5
3. Büdcə - vergi siyasətinin əsas istiqamətləri	6
4. İcmal və dövlət büdcələrinin proqnoz göstəriciləri	13
<i>İcmal büdcənin göstəriciləri</i>	13
<i>Dövlət büdcəsinin əsas göstəriciləri</i>	16
5. 2017-ci il dövlət büdcəsinin gəlirlərinin strukturu və əsas mənbələri	17
6. 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin strukturu və əsas istiqamətləri	28
7. Sosialyönlü xərclərin əsas istiqamətləri	32
<i>Elm, təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat, mədəniyyət və idman xərclərinin əsas istiqamətləri</i>	32
<i>Elm</i>	33
<i>Təhsil</i>	34
<i>Səhiyyə</i>	36
<i>Sosial müdafiə və sosial təminat</i>	37
<i>Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət</i>	37
8. Müdafiə	39
9. Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq-mühafizə orqanlarının və prokurorluğun saxlanması xərcləri	39
10. Əsaslı xərclərin istiqamətləri	39
11. Mənzil və kommunal, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq və ovçuluq, yanacaq və enerji, sənaye və tikinti, nəqliyyat və rabitə xərclərinin əsas istiqamətləri	40
12. İqtisadi fəaliyyət və əsas bölmələrə aid edilməyən xərclərin istiqamətləri	42
13. Dövlət borcunun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər	43
14. Beynəlxalq fəaliyyət, beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqları və digər beynəlxalq fəaliyyətlə bağlı xərclər	44
15. Dövlət büdcəsinin yerli gəlir və xərcləri	44
16. Dövlət büdcəsi kəsirinin maliyyələşdirilməsi	48
17. Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2017-ci il üçün büdcəsi	48
18. İcmal büdcənin kəsiri (defisiti)	48
19. Dövlət büdcəsi üçün yarana biləcək risklər və təhdidlər	49

1. Cari makroiqtisadi vəziyyət

1.1. Xarici mühit

2016-cı ilin ilk 7 ayında qlobal iqtisadi artım gözlənilən səviyyədə olmamış, xammal ixrac edən və idxal edən ölkələrin iqtisadi vəziyyətləri arasındakı fərq daha da dərinləşmiş və Böyük Britaniyanın Avropa Birliyindən çıxması (Brexit) ilə dünya iqtisadiyyatında mövcud olan qeyri-müəyyənlik bir qədər də artmışdır. Bir sıra

beynəlxalq maliyyə institutları “Brexit” ilə bağlı öncədən vermiş olduqları proqnozlarında dəyişiklik edərək dünya üzrə iqtisadi artım sürəti ilə bağlı proqnozlarını bir qədər azaltmışlar.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının iqtisadiyyatı cari ilin birinci yarısında gözlənilən artım nümayiş etdirməsə də, ilin ikinci rübündə pərakəndə ticarət dövriyyəsinin, istehlak xərcləri və məşğulluğun artması növbəti yarımilliklə bağlı nikbin proqnoz verməyə imkan verir. ABŞ hökumətinin ilkin

hesabatına əsasən cari ilin ilk yarısında real ümumi daxili məhsulun (ÜDM) artımı 1,0 faiz olmuşdur ki, bu da Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) bu ilki proqnozundan 1,2 faiz-bənd azdır.

2016-cı ilin ilk 7 ayının yekununa əsasən Avrozonada iqtisadi göstəricilər müsbət olsa da, “Brexit” sonrası iqtisadi göstəricilərin mənfi istiqamətdə dəyişəcəyi gözlənilir. Ümumilikdə isə

“Brexit” Böyük Britaniya və Avropa İttifaqı ölkələri arasında əmək miqrasiyası, ticarət və investisiya sahələrinə birbaşa və dolayı təsir göstərəcəkdir. Böyük Britaniyanın işçi qüvvəsinin 7 faizini təşkil edən Avropa İttifaqı ölkələrinin vətəndaşları olan əmək miqrantlarının işsizlik problemi yarana bilər. Ticarət sahəsində xüsusi azalma gözlənilməsə də, investisiyalarda azalma qaçılmazdır. Belə ki, Avropa İttifaqının mərkəzləşdirilmiş fondlarında 10 faizlik paya sahib olan Böyük Britaniyanın İttifaqdan çıxması investisiyaların həcminə mənfi təsir göstərəcəkdir.

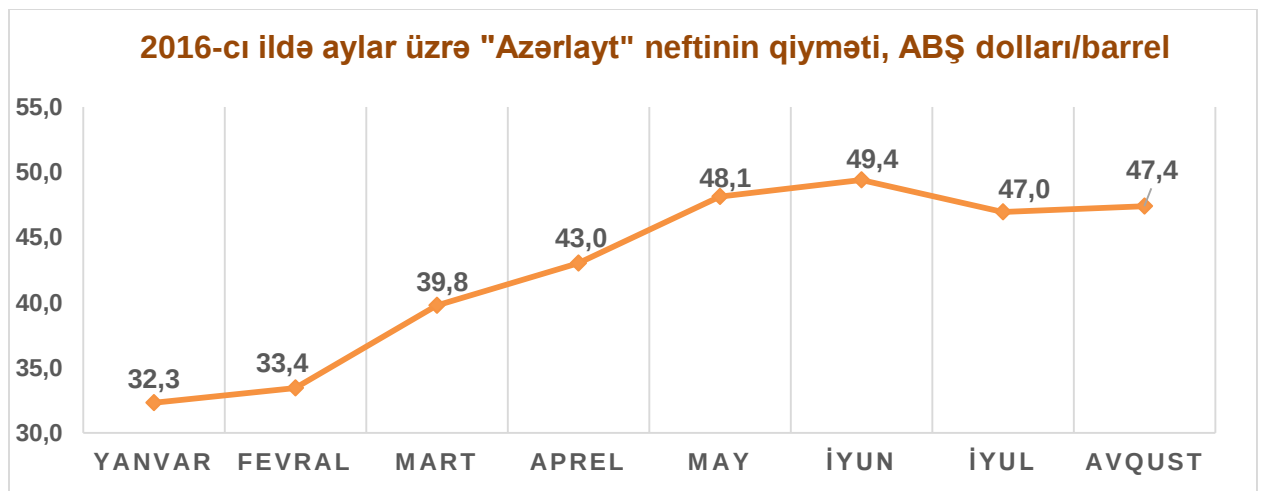

2016-cı ilin fevral ayından etibarən dünya maliyyə və əmtəə bazarlarında gedən bərpa prosesi, iyun ayının sonlarında “Brexit”in təsiri ilə bir qədər zəiflədi və artan qeyri-müəyyənlik xüsusilə maliyyə bazarlarına mənfi təsir göstərdi.

Digər mühüm iqtisadi güc hesab edilən Çin Xalq Respublikasında cari ilin ilk yarısında real iqtisadi aktivlik gözlənilən səviyyədən daha çox olmuşdur ki, bunun da əsas səbəbi ötən ildən etibarən həyata keçirilən effektiv iqtisadi siyasət olmuşdur. Belə ki, fiskal ekspansiya nəticəsində artan infrastruktur xərcləri və bankların iqtisadiyyata yönələn kreditlərinin həcmnin artması iqtisadi aktivliyi bir qədər artırmışdır. Lakin, BVF Çin məhsullarının əsas idxalatçısı olan Avropa Birliyində yaranmış qeyri-müəyyənliyin Çin iqtisadiyyatına da mənfi təsirini nəzərə alaraq, növbəti ildə real artımın cari ilə nisbətə azalacağını proqnozlaşdırır.

Dünya iqtisadiyyatının inkişaf göstəricilərinə təsir göstərən digər mühüm amil olan xam neftin orta qiyməti cari ilin yanvar ayında təxminən 32 ABŞ dollarından avqust ayında 47 ABŞ dollarınadək artmışdır. Xam neftin qiymətinin bu səviyyədə artmasının ən mühüm səbəbi xam neft bazarında tələbdən artıq olan təklifin, xüsusilə OPEC üzvü olmayan və neft istehsal edən ölkələrin hesabına bir qədər azalmasıdır.

Mənbə: SOCAR-ın rəsmi internet sahifəsi (www.socar.az).

Bir çox beynəlxalq institutlar və maliyyə qurumları növbəti ildə xam neftin qiymətinin bir qədər artacağını proqnozlaşdırırlar. Belə ki, OPEC-in sonuncu hesabatında xam neftə olan tələbin artacağını bildirməsi və həmçinin dünya iqtisadiyyatının real inkişaf tempinin 2017-ci ildə bir qədər artmasının proqnozlaşdırılması buna əsas verir. Məlumat üçün qeyd edilməlidir

ki, OPEC 2016-cı ildə dünya üzrə xam neftə olan tələbi gündəlik 94,18 milyon barrel, 2017-ci ildə isə 95,33 milyon barrel səviyyəsində proqnozlaşdırır.

1.2. Azərbaycan iqtisadiyyatı

Dünyada gedən makroiqtisadi proseslər Azərbaycan iqtisadiyyatına da öz təsirini göstərmiş, son dövrdə ölkəmizdə mahiyyət etibarilə əvvəlki illərdən fərqli makroiqtisadi vəziyyət yaranmışdır. Dünya enerji bazarlarında təklifin artması, tələbin isə həmin artma ilə zəif ayaqlaşması ölkə iqtisadiyyatı üçün əsas gəlir və valyuta daxil olması mənbəsi olan neftin qiymətinin hələ də aşağı səviyyədə qalmasını şərtləndirir. Bu öz növbəsində xarici valyutada daxilolmaların azalmasına səbəb olmuş, cari il ərzində idxal həcmi əhəmiyyətli məhdudlaşmasına baxmayaraq, hələ də yüksək səviyyədə qalması şəraitində, ölkəmizin tədiyyə balansı kəsirli olmuşdur. Milli valyutanın mübadilə məzəni 2015-ci ildə keçirilən iki devalvasiyasından sonra cari il ərzində də təzyiqlərə məruz qalmaqdadır. Sadalanan amillərlə yanaşı iqtisadiyyatın banklar tərəfindən kreditləşməsi həcmələrinin daralması, dollarlaşma və inflyasiyanın sürətlənməsi fonunda cari ilin otən dövründə ümumi daxili məhsulun azalması ölkəmizin üzləşdiyi mürəkkəb makroiqtisadi vəziyyəti səciyyələndirir.

Cari il ərzində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında makroiqtisadi sabitliyin bərqərar olunması, struktur və institusional islahatların sürətləndirilməsi istiqamətində mühüm kontrtsiklik siyasət tədbirləri həyata keçirilməkdədir. Bunlar ölkə əhalisinin həssas sosial qruplarının müdafiəsinin gücləndirilməsi, pul və fiskal siyasətlərin sərtləşdirilməsi, maliyyə-valyuta bazarlarında sağlam və dayanıqlı maliyyə vasitəçiliyinin bərpa olunması, iqtisadiyyatın şaxələnməsi, qeyri-neft ixracının artırılması və idxalın əvəzləşdirilməsi məqsədi ilə kənd təsərrüfatının, sənayenin artım sahələrini müəyyən edərək üstün qaydada inkişaf etdirilməsi kimi tədbirləri özündə birləşdirir.

2016-cı ildə ölkə əhalisinin həssas sosial qruplarının müdafiəsinin gücləndirilməsi (pensiya və sosial müavinətlərin, ünvanlı sosial yardımın, məcburi köçkünlərə yemək xərci üçün verilən aylıq müavinətin, təqaüdlərin), həmçinin dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda (elm, təhsil, səhiyyə, mədəniyyət, idman, kənd təsərrüfatı sahələrində çalışanlar, müdafiə və hüquq-mühafizə orqanlarında quluq edən xüsusi rütbəli əməkdaşlar və dövlət qulluqçusu olmayan mülki işçilər) çalışanların əmək haqlarının cari ilin fevral ayında 10 faiz artımı təmin edilmişdir.

Digər tərəfdən, qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərə əsasən cari ildə qorunan əmanətlərə tətbiq edilən məhdudsiyyət aradan qötürülmüş və 100 faiz sığorta tətbiq olunur.

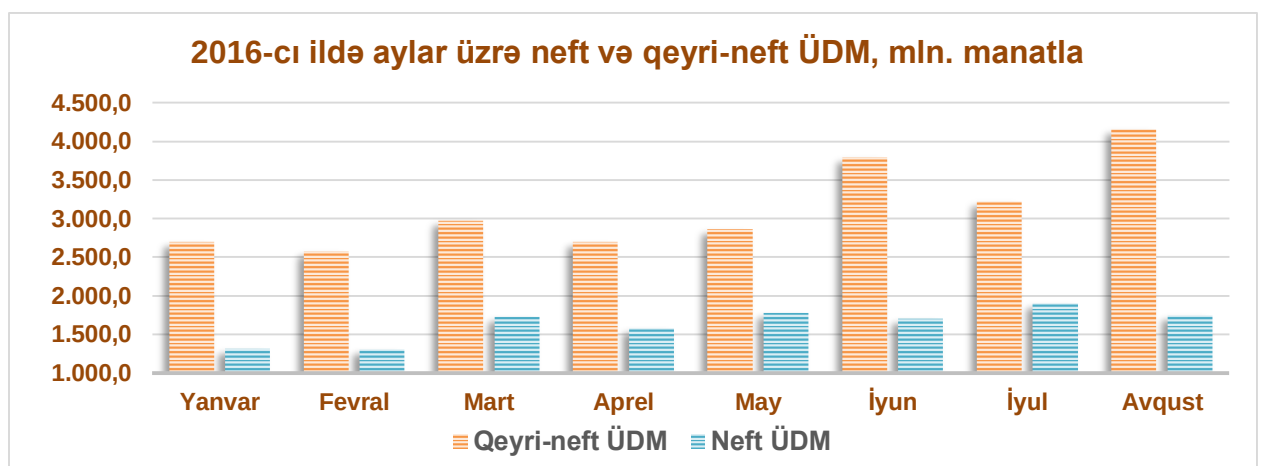
Əmanətçilərin bank sistemində etimadının yüksəldilməsi məqsədilə əmanətlərin 100 faiz səviyyəsində qaytarılmasına nəticə etibarilə dövlət tərəfindən zəmanət verilmişdir.

Sosial baxımdan həssas əhəlinin təminatının gücləndirilməsi, habelə vergi, gömrük və digər struktur islahatları vasitəsilə biznes mühitinin əlverişliliyinin artırılması kimi bu kontrtsiklik tədbirlərlə yanaşı, aparılmış fiskal yığcamlaşdırma və sərt pul və maliyyə sabitliyi siyasəti nəticəsində izafi manat emissiyasının qarşısı alınır, bank sektorunda restrukturizasiya və sağlamlaşdırma prosesi davam etdirilir. Manatın məzənnəsi üzərində olan spekulyativ təzyiqlər əsasən aradan qaldırılır. Nəticə etibarilə tədiyə balansının kəsirini, o cümlədən idxalın həcmi azaltmaq, inflyasiyanı nəzarət altında saxlamaq və daha dərin iqtisadi resessiyayı bir qədər yumşaltmaq mümkün olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən 2016-cı ilin 8 ayında ölkədə 38,0 mlrd. manat ÜDM istehsal edilmişdir ki, bunun da 65,7 faizini qeyri-neft ÜDM-u təşkil etmişdir.

Ümumi daxili məhsulun 38,0 faizi sənayedə, 11,7 faizi ticarət və nəqliyyat vasitələrinin təmiri sahələrində, 9,4 faizi tikintidə, 6,9 faizi nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, 5,7 faizi kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq, 2,7 faizi turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə, 1,9 faizi informasiya və rabitə sahələrində, 16,4 faizi isə digər sahələrdə istehsal edilmişdir.

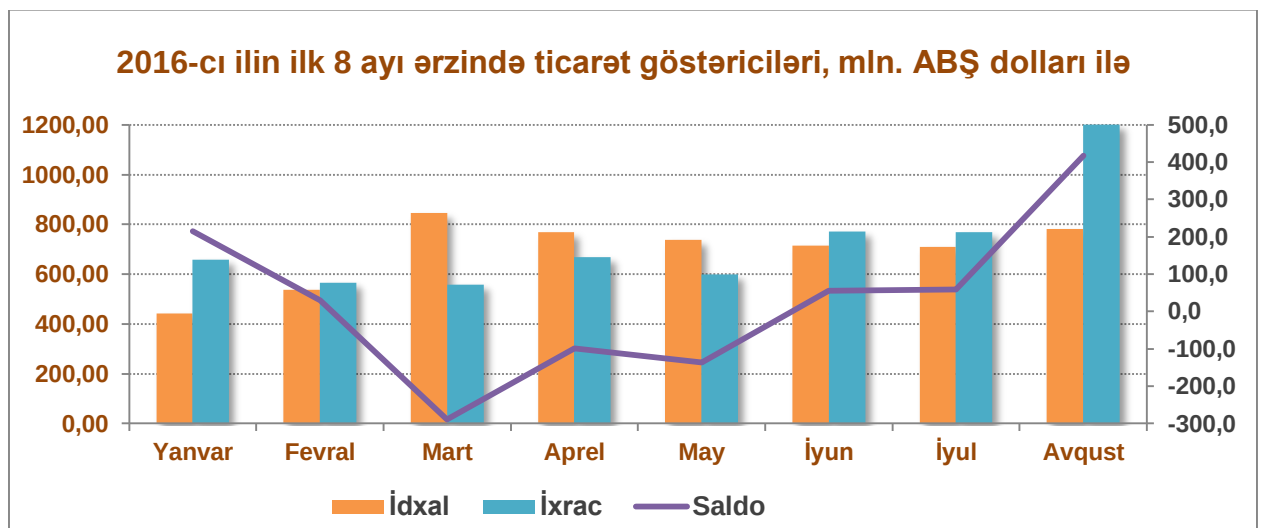
Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi (www.stat.gov.az)

Cari ilin ilk 8 ayında əsas kapitala 9,0 mlrd. manat vəsait yönəldilmişdir ki, bunun da 5,8 mlrd. manatı və ya 64,4 faizi neft sektorunun, 3,2 mlrd. manatı və ya 35,6 faizi qeyri-

neft sektorunun payına düşür. Ümumi investisiyaların 28,6 faizi dövlət və 71,4 faizi özəl sektorun payına düşmüşdür.

2016-cı ilin yanvar-avqust aylarında 2015-ci ilin müvafiq dövrünə nisbətən istehlak məhsullarının və xidmətlərin qiymətləri 10,8 faiz bahalaşmışdır.

Cari ilin ilk 8 ayında ölkə üzrə xarici ticarət dövriyyəsi 11,3 mlrd. ABŞ dolları, o cümlədən idxal əməliyyatları 5,5 mlrd. ABŞ dolları, ixrac əməliyyatlarının həcmi isə 5,8 mlrd. ABŞ dolları olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, cari ilin əvvəlindən azalmağa olan xarici ticarət saldosu ilk dəfə olaraq cari ilin iyun ayından etibarən yenidən müsbət zonaya daxil olmuşdur.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin rəsmi internet sahifəsi (www.customs.gov.az)

2016-cı ilin 8 ayında ölkənin valyuta ehtiyatları 40,1 mlrd. ABŞ dolları olmuşdur ki, bunun da 35,9 mlrd. ABŞ dollarını Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun (ARDNF) aktivləri və 4,2 mlrd. ABŞ dollarını Mərkəzi Bankın rəsmi valyuta ehtiyatları təşkil etmişdir.

2. 2017-ci il və sonrakı üç il üzrə makroiqtisadi proqnozlar

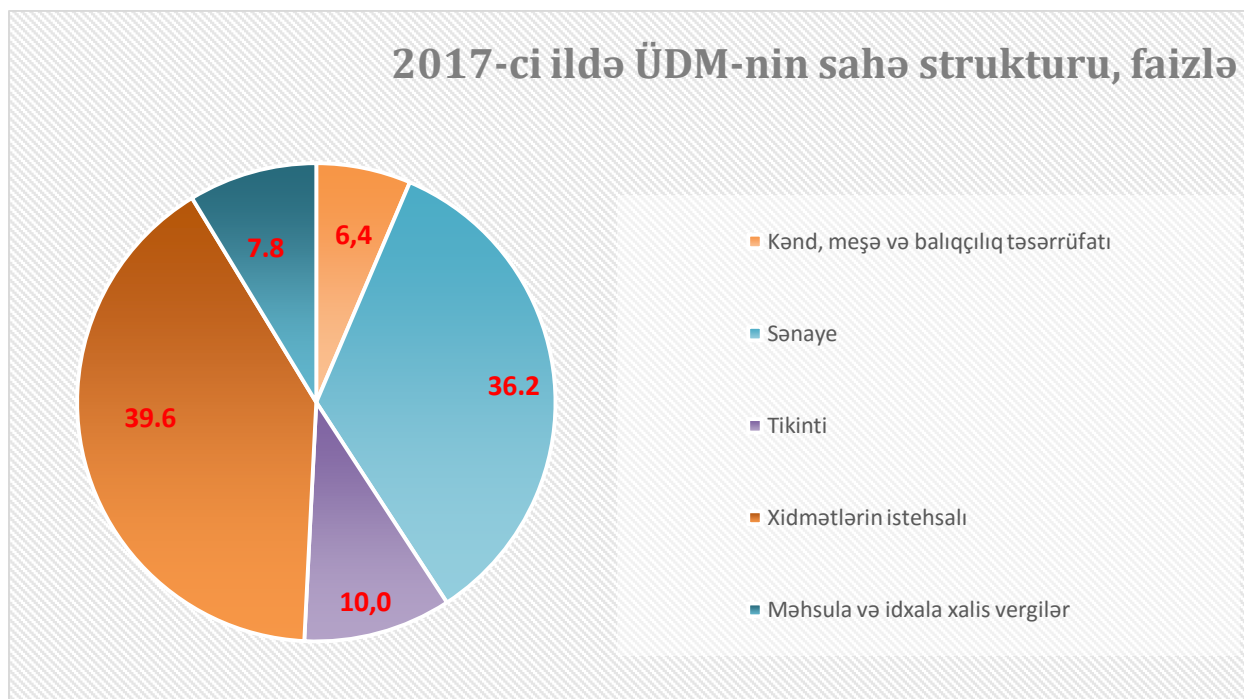
Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən hazırlanmış 2017-ci il və sonrakı üç il üzrə ölkənin iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəricilərinə əsasən 2017-ci ildə ölkədə ÜDM-in real iqtisadi artımı 1,0 faiz olmaqla 61,4 mlrd. manat təşkil edəcəkdir. 2018-2020-ci illər ərzində artım tendensiyasının davam edəcəyi və 2020-ci ildə ÜDM-nin real artım tempinin 2,4 faiz olacağı proqnozlaşdırılır.

2017-2020-ci illər üzrə ÜDM-in həcmi və onun real artımı

	2017-ci il	2018-ci il	2019-cu il	2020-ci il
ÜDM , mln. manatla	61419,7	63761,6	67685,4	70543,3
- <i>real artım sürəti, faizlə</i>	1,0	1,5	2,8	2,4
Qeyri-neft sektorunda				
ÜDM , mln. manatla	41677,6	44127,6	46147,4	48592,6
- <i>real artım sürəti, faizlə</i>	2,5	2,6	1,7	2,8

Qeyri-neft sektorunda ÜDM-in real ifadədə 2,5 faiz artaraq 41,7 mlrd. manat olacağı proqnozlaşdırılır. Özəl sektorun ÜDM-də payı 82,7 faiz həcmində nəzərdə tutulur.

2017-ci ildə sahə strukturuna görə ümumi daxili məhsulun 4,0 mlrd. manatı və ya 6,4 faizi kənd, meşə və balıqçılıq təsərrüfatının, 22,2 mlrd. manatı və ya 36,2 faizi sənayenin, 6,1 mlrd. manatı və ya 10,0 faizi tikintinin, 24,3 mlrd. manatı və ya 39,6 faizi xidmətlərin istehsalının, 4,8 mlrd. manatı və ya 7,8 faizi məhsula və idxala xalis vergilərin payına düşəcəkdir.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi

Büdcə - vergi siyasətinin əsas istiqamətləri

2017-ci il üçün büdcə-vergi siyasəti qlobal iqtisadiyyatda baş verən başlıca meyillər və çağırışlar ilə yanaşı Azərbaycan Respublikasının strateji inkişaf prioritetlərini nəzərə alaraq "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 11.5-ci maddəsinə əsasən ortamüddətli büdcə və maliyyə siyasətinə, ölkənin iqtisadi və sosial-inkişaf proqnozlarına və müvafiq dövlət proqramlarına uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının büdcə-vergi siyasəti dövlət maliyyəsinin idarə olunması sahəsində qabaqcıl beynəlxalq təcrübəni nəzərə almaqla aşağıdakı əsas prinsiplərin üzərində qurulmuşdur:

• **Büdcənin sabitliyi və uzunmüddətli dayanıqlığı:**

Büdcə-vergi siyasəti ümumi makroiqtisadi siyasətin tərkib hissəsi olmaqla real gözləntilər və proqnozlar üzərində qurulmuş, həm qısamüddətli sabitlik, həm də uzunmüddətli dayanıqlıq məqsədlərinə xidmət edir, müxtəlif fiskal riskləri nəzərə alır və müvafiq maliyyə ehtiyatlarını formalaşdırır;

• **Ortamüddətli maliyyə planlaşması:**

Dövlət və icmal büdcə layihələri ortamüddətli xərclər və gəlirlər çərçivəsinə uyğun tərtib edilmiş, icra zamanı meydana çıxan yeni öhdəliklərin bu çərçivədən kənara çıxmaması üçün zəruri mexanizmləri özündə ehtiva edir, bu çərçivənin davamlılığını təmin etmək üçün büdcə təşkilatlarının xərclərinə ortamüddətli yuxarı həddlər tətbiq olunur;

• **Büdcə münasibətlərinin səmərəli və bərabər hüquqlu sistem üzərində təşkili:**

Mərkəzləşdirilmiş və yerli xərclər arasında sabit və proqnozlaşdırılabilən maliyyə münasibətləri formalaşdırılmış, büdcə öhdəlikləri və gəlirlərinin səmərəli bölgüsü aparılmış, o cümlədən bütün səviyyələrdə maliyyə intizamına riayət olunması üçün zəruri stimullar sistemi tətbiq olunmaqdadır;

• **Fiskal şəffaflıq:**

Dövlət və icmal büdcə layihələrinin geniş ictimaiyyətə açıqlığı, habelə qanunverici orqana təsdiq üçün təqdim edilən büdcə zərfi və onunla bağlı sənədlər toplusunun əhatəliliyi təmin olunur, büdcənin tərtibi, icrası, nəzarəti və hesabatlılığına cavabdeh olan dövlət orqanlarının məsuliyyət və səlahiyyət dairəsi müəyyən olunmuş, büdcənin icrası ilə bağlı hesabatlar müntəzəm şəkildə açıqlanmaqdadır;

• **Səmərəli maliyyə nəzarəti, hesabatlılıq və monitoring:**

Maliyyə nəzarəti və büdcə qanununa uyğunluğu yoxlamaq məqsədilə müvafiq məlumatlar və göstəricilər sistemi formalaşdırılmış, təsdiq olunmuş və şəffaf maliyyə idarəetməsi prosesləri qurulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının büdcə-vergi siyasətinin qarşısında duran əsas vəzifələr

2016-cı ilin ilk 7 ayında **qlobal iqtisadi artım** gözlənilən səviyyədə olmamış, xammal ixrac edən və idxal edən ölkələrin iqtisadi vəziyyətləri arasındakı fərq bir qədər də dərinləşmiş və Böyük Britaniyanın Avropa Birliyindən çıxması (Brexit) ilə dünya iqtisadiyyatında mövcud olan qeyri-müəyyənlik daha da artmışdır. Bir sıra beynəlxalq maliyyə institutları "Brexit" ilə bağlı olaraq öncədən verdikləri proqnozlarına dəyişiklik edərək dünya üzrə iqtisadi artım sürətinin daha da azalacağını proqnozlaşdırmışdır.

Dünya iqtisadiyyatının inkişaf göstəricilərinə təsir göstərən digər mühüm amil kimi **xam neftin orta qiyməti** cari ilin yanvar ayında təxminən 32 ABŞ dollarından avqust ayında 47 ABŞ dollarınadək artmışdır. Xam neftin qiymətinin bu səviyyədə artmasının ən mühüm səbəbi xam neft bazarında tələbdən artıq olan təklifin, xüsusilə OPEC üzvü olmayan və neft istehsal edən ölkələrin hesabına bir qədər azalmasıdır.

ABŞ cari ilin birinci yarısında gözlənilən təməllə inkişaf etməsə də, ilin ikinci rübündə pərakəndə ticarət dövriyyəsinin, istehlak xərcləri və məşğulluğun artması növbəti yarımilliklə bağlı nikbin proqnoz verməyə imkan verir.

2016-cı ilin fevral ayından etibarən **dünya maliyyə və əmtəə bazarında** gedən bərpa prosesi, iyun ayının sonlarında "Brexit"-in təsiri ilə bir qədər zəiflədi və artan qeyri-müəyyənlik xüsusilə maliyyə bazarlarına mənfi təsir göstərdi. Dünya maliyyə bazarlarında artmış turbulensiya və riskdən qaçma meylləri əhəmiyyətli makroiqtisadi təsirlərə səbəb ola bilər. Qlobal maliyyə böhranından miras qalmış problemlə bank aktivlərinin "Brexit"-in təsiri altında maliyyə axınlarını daha çox Amerika Birləşmiş Ştatlarının maliyyə bazarlarına "qaçırtması", sonuncuda isə iqtisadi artımın bərpası gözləntiləri Federal Ehtiyatlar Sisteminin pul siyasəti dərəcəsini 2016-cı ilin sonuna kimi artırması

ehtimallarını gücləndirir. Belə olan halda inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların suveren borc faizləri daha da arta bilər. Bunu nəzərə alaraq, xüsusilə də Azərbaycan kimi resurs ixracatçısı olan və əhəmiyyətli fiskal korreksiya dövrünü yaşayan inkişaf etməkdə olan ölkələrdə maliyyə sabitliyinin qorunması ən önəmli məqsədlərdən birinə çevrilməkdədir.

Nəhayət, **qeyri-iqtisadi risklər** artmaqda davam edir. Qlobal terrorizm və ondan irəli gələn qaçqın miqrantlar problemi, iqlimlə bağlı amillər, sürətlə yayılan yoluxucu xəstəliklər geosiyasi riskləri artırmaqla mövcud qlobal qeyri-müəyyənliyi daha da gücləndirir.

Yuxarıda qeyd olunan bu global meyillər ölkə iqtisadiyyatı qarşısında da aşağıdakı mühüm siyasət çağırışlarını aktuallaşdırır:

- ***İqtisadiyyatın zəif diversifikasiyası və neftin dünya bazar qiymətinin aşağı və olduqca dəyişkən olması şəraitində tədiyə balansı və icmal büdcənin qeyri-neft kəsirlərinin yüksək səviyyəsinin tədricən azaldılması, bu məqsədlə pul və fiskal siyasətlərin sərtləşdirilməsi;***
- ***Maliyyə-valyuta bazarlarında mövcud gərginlik fonunda sağlam və dayanıqlı maliyyə vasitəçiliyinin bərpa olunması məqsədilə bank restrukturizasiyasının sürətləndirilməsi;***
- ***Dövlət borcunun məqbul həddə və effektiv idarə olunması, bu məqsədlə strateji layihələr və yenidən maliyyələşdirmə ilə bağlı borclanma istisna olmaqla, dövlət borcunun sərt limitləşdirilməsi;***
- ***Dövlət zamanəti ilə borc götürmüş iri dövlət müəssisələrinin borc portfelinin təhlil olunması və bununla əlaqədar hökumətin üzərinə düşə biləcək maliyyə yükünün müəyyən olunması;***
- ***İqtisadiyyatın şaxələnməsi, qeyri-neft ixracının artırılması, idxalın əvəzləşdirilməsi imkanlarından tam istifadə etmək məqsədilə struktur və institusional islahatların sürətləndirilməsi;***
- ***İqtisadi resessiya şəraitində sosial baxımdan həssas əhali qruplarının sosial təminatının gücləndirilməsi.***

Azərbaycan Respublikasının iqtisadi siyasətinin əsas məqsədlərindən biri qısa və ortamüddətli perspektivdə dünya iqtisadiyyatında baş verən global iqtisadi proseslərin və iqtisadi meyillərin yaratdığı risklərin ölkə iqtisadiyyatına mövcud təsirləri, həmçinin ölkənin uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri nəzərə alınmaqla **makroiqtisadi sabitliyin** təmin edilməsidir.

Makroiqtisadi siyasətin tərkib hissəsi olmaqla ortamüddətli büdcə-vergi siyasətinin əsas **vəzifələri** məcmu fiskal intizama riayət olunması, resursların strateji bölgüsünün aparılması və dövlət xidmətlərinin səmərəliyinin təmin olunmasından ibarətdir. Bu vəzifələrə uyğun olaraq və xam neftin 1 barrelinin orta illik qiymətinin əvvəlki illərlə müqayisədə xeyli aşağı olacağını nəzərə alaraq, növbəti il və sonrakı 3 ildə fiskal yığcamlaşdırma siyasətləri davam etdiriləcək, dövlət büdcəsi xərcləri optimallaşdırılaraq daha qənaətlə icra ediləcək, dövlət sektorunda xərclərin səmərəliliyi daha da artırılacaq, dövlətin borc və öhdəlikləri vaxtında və tam həcmdə yerinə yetiriləcək, dövlət borcu

strateji layihələr və yenidən maliyyələşdirmə ilə bağlı borclanma istisna olmaqla sərt limitləşdiriləcək, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfert tədricən azaldılacaq, qeyri-neft sektoru və onun aparıcı sahələrində qabaqlayıcı artım sürətinə malik olan, habelə dövlət investisiyaları deyil, idxalın əvəzləşdirilməsi, sonradan isə qeyri-neft ixracına əsaslanan iqtisadi artım modelinə keçid dəstəklənəcəkdir.

Növbəti il və sonrakı 3 ildə mürəkkəb makroiqtisadi mühit şəraitində sosial baxımdan həssas əhali qruplarının sosial təminatının gücləndirilməsi və digər mühüm dövlət proqramlarının həyata keçirilməsi üçün maliyyə imkanlarının yaradılması da nəzərdə tutulur.

Ortamüddətli dövrdə dövlət idarəetmə strukturunun yığcamlaşdırılması, mərhələlərlə potensial xərclərin ortamüddətli və uzunmüddətli dövrləri əhatə edən proqramlar və son nəticəyə söykənən prinsiplər əsasında proqnozlaşdırılmasının daha da genişləndirilməsi qarşıda duran mühüm vəzifələrdəndir.

Büdcə - vergi siyasətinin gəlirlər üzrə əsas istiqamətləri:

Azərbaycan Respublikasının büdcə-vergi siyasəti 2017-ci ildə makroiqtisadi sabitliyin bərpa edilməsi məqsədilə fiskal yığcamlaşdırmanın davam etdirilməsi, xərclərin səmərəliliyinin artırılması, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfertin tədricən azaldılması, dövlət borcunun məqbul səviyyədə saxlanılması, qeyri-neft sektorundan dövlət büdcəsinə daxilolmaların artırılması, bütövlükdə vergi öhdəliklərinin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsi, vergi və gömrük intizamının gücləndirilməsi ilə yanaşı həssas sosial qrupların sosial təminatının artırılması, əmək pensiyalarına dair qanunvericiliyə təklif olunmuş dəyişikliklərə uyğun olaraq pensiya islahatlarının və mühüm dövlət proqramlarının icrasının təmin edilməsinə yönəlmişdir.

Ölkənin ortamüddətli iqtisadi və sosial inkişaf proqnozuna uyğun olaraq, maliyyə siyasətinin həyata keçirilməsi üçün 2017-ci ildə büdcə-vergi siyasəti üzrə aşağıdakı tədbirlərin reallaşdırılması nəzərdə tutulur:

Gəlirlər üzrə

- ❖ **Qeyri-neft gəlirlərinin qeyri-neft ümumi daxili məhsulda və büdcə gəlirlərində xüsusi çəkisinin artırılması;**
- ❖ **Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfertin tədricən azaldılması;**

- ❖ Dövlət büdcəsinə hesablanmış vergilərin və sair daxilolmaların yığım faizinin artırılması, əvvəlki illərdən qalmış vergi borclarının dövlət büdcəsinə alınması;

- ❖ Vergi ödəyicilərinin optimal gəlirliliyini və investisiya mühitini daha da yaxşılaşdırmaq məqsədilə vergi yükünü optimallaşdırmaqla qeyri neft sektorundan vergi daxilolmalarının artımına nail olmaq;

- ❖ Sadələşdirilmiş verginin tətbiqi dairəsinin genişləndirilməsi istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;

- ❖ Vergi bazasının genişləndirilməsi və vergi uçotunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində səmərəli vergi nəzarəti mexanizminin qurulması (elektron qaimə-faktura sisteminin tətbiqi, nağdsız əməliyyatların stimullaşdırılması, güzəştli vergi tətbiq edilən ərazilərdə (ofşorlarda) fəaliyyət göstərən vergi ödəyiciləri ilə əməliyyatlara vergi nəzarəti);

- ❖ İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının Qlobal Forumu çərçivəsində vergi sahəsində şəffaflıq və məlumat mübadiləsi üzrə yüksək beynəlxalq reyting əldə etmək və bu reytingi daima saxlamaq məqsədilə qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi;

- ❖ Azərbaycan Respublikası ilə digər dövlətlər arasında ikiqat vergitutmanın aradan qaldırılmasına dair beynəlxalq sazişlərin inzibatçılığı qaydalarının sadələşdirilməsi;
- ❖ Nizamnamə fondunda və yaxud səhmlərində dövlətin payı olan müəssisələrdə müvafiq təhlillər aparmaqla həmin paylara görə dövlət büdcəsinə dividendlərin alınması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;

- ❖ Hesablanmış məcburi dövlət sosial sığorta haqları üzrə yığım faizinin artırılması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;

- ❖ Ölkənin şəhər və rayonları üzrə yerli gəlir və xərclərin tarazlaşdırılması üçün həmin ərazilərdə faktiki fəaliyyət göstərən ödəyicilərin vergiləri hesabına maliyyə yardımının (dotasiyanın) azaldılması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;

- ❖ Gömrük tarifləri sisteminin daha azpilləli sistemə keçidinin təmin edilməsi üçün işlərin davam etdirilməsi;

- ❖ Dövlət torpaqlarının icarəyə verilməsindən əldə olunan gəlirlərin büdcəyə daxilolma əmsalının artırılması.

Xərclər üzrə

- ❖ Müdafiə olunan xərc maddələri istisna olmaqla, digər xərc maddələri üzrə fiskal yığcamlaşdırma siyasətinin və dövlət sektorunda xərclərin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;
- ❖ Makroiqtisadi sabitliyin qorunması məqsədilə büdcə qaydasının tətbiq edilməsi, bu qayda əsasında neft qiymətinin dəyişməsi şəraitində xammal gəlirlərindən istifadə həcmnin, həmçinin büdcə xərclərinin pul proqramının parametrlərinə uyğun həddə tənzimlənməsi;
- ❖ Sosial siyasəti davam etdirməklə, dövlət büdcəsində nəzərdə tutulan bütün sosial öhdəliklər, əsas dövlət proqramları, təhsil, səhiyyə, sosial, mədəniyyət, idman və fiziki infrastruktur layihələri üçün maliyyə təminatının yaradılması;
- ❖ Ölkənin müdafiə qabiliyyətinin və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün maliyyə təminatının yaradılması;
- ❖ Qeyri-neft sektorunun inkişafının stimullaşdırılması ilə bağlı dövlət dəstəyinin daha da gücləndirilməsi, aqrar sektora dövlət qayğısının artırılması, kənd təsərrüfatının aparıcı sahələrinin inkişaf etdirilməsi və məqsədli subsidiyaların verilməsinin davam etdirilməsi;
- ❖ Regionların sosial-iqtisadi inkişafının gücləndirilməsi üçün dövlət dəstəyinin artırılması, bu hesaba kiçik, orta və iri tutumlu istehsal və emal müəssisələrinin yaradılması, müvafiq olaraq yeni və daimi iş yerlərinin açılması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlərin davam etdirilməsi;
- ❖ Dövlət borclarının idarə olunmasında səmərəliliyin daha da artırılması, dövlət zəmanəti ilə kredit alan təşkilatların maliyyə fəaliyyətinə nəzarətin gücləndirilməsi, xarici borc alan dövlət müəssisələrinin təsərrüfat fəaliyyətlərində şəffaflığın artırılması, idarəetmə sisteminin yenidən qurulması və struktur dəyişikliklərinin həyata keçirilməsi;
- ❖ Götürdüləri öhdəliklərin icrasının vaxtında təmin edilməsi üçün dövlət zəmanəti əsasında kredit vəsaitlərini cəlb edən dövlət müəssisələrinin rəhbərlərinin qanunvericiliklə məsuliyyətinin artırılması;
- ❖ Dövlət proqram və tədbirlərinin ortamüddətli büdcə xərcləri ilə uzlaşdırılmasının, dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuş yeni dövlət proqramlarının və tədbirlərinin maliyyələşdirilməsinin təmin edilməsi;

- ❖ Ölkədə infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi üçün beynəlxalq maliyyə təşkilatları ilə birgə maliyyələşdirmənin davam etdirilməsi;
- ❖ Ölkə iqtisadiyyatının bir çox sahələrində dövlət maliyyəsinin iştirakını mərhələli şəkildə məhdudlaşdırılması hesabına özəl investisiyaların cəlb edilməsinin daha da fəallaşdırılması istiqamətində işlərin davam etdirilməsi;
- ❖ Təhsil, səhiyyə, sosial sığorta və sosial yardım sistemində, idman və mədəniyyət sahələrində aparılan islahatlara dəstək olmaq üçün həmin sahələrin prioritet inkişaf istiqamətlərinə diqqətin artırılması;

Büdcə kəsiri
üzrə

- ❖ Dövlət və icmal büdcə kəsirlərinin idarə olunan səviyyədə saxlanılmasına nail olunması, ortamüddətli perspektivdə qeyri-neft icmal büdcə kəsirinin qeyri-neft ÜDM-də nisbətinin makroiqtisadi sabitlik məqsədlərinə cavab verən həddə çatdırılması;
- ❖ Dövlət borcunun idarə olunması üzrə orta və uzunmüddətli strategiyanın hazırlanması, bu strategiyada makroiqtisadi və fiskal çərçivə nəzərə alınmaqla dövlət borcunun cəlb olunması, idarə olunması siyasəti və ümumi borc və borcun strukturu üzrə meyarların (bençmarkların) təsbit olunması;
- ❖ Daxili maliyyə bazarlarının inkişaf etdirilməsi, maliyyə dərinliyinin artırılması, bazar əsaslı faiz dərəcələrinin formalaşdırılması məqsədilə dövlət qiymətli kağızları üzrə təkrar bazarın formalaşması işlərinin sürətləndirilməsi, bu sahədə fəaliyyət göstərən müvafiq dövlət orqanları ilə koordinasiyanın gücləndirilməsi;
- ❖ Dövlət və icmal büdcə kəsirinin maliyyələşdirilməsi sahəsində pul proqramının parametrlərinə riayət etməklə pul-kredit və büdcə-vergi siyasətləri arasında koordinasiyanın daha da gücləndirilməsi;
- ❖ Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsindən dövlət büdcəsinə daxilolmaların artırılması istiqamətində təsirli tədbirlərin həyata keçirilməsi.

4. İcmal və dövlət büdcələrinin proqnoz göstəriciləri

4.1 İcmal büdcənin göstəriciləri

Azərbaycan Respublikasının iqtisadi siyasətinin əsas məqsədlərindən biri qısa və ortamüddətli perspektivdə dünya iqtisadiyyatında baş verən qlobal iqtisadi

proseslərin və iqtisadi meyllərin yaratdığı risklərin ölkə iqtisadiyyatına mövcud təsirlərini, həmçinin ölkənin uzunmüddətli sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətlərini nəzərə almaqla makroiqtisadi sabitliyin təmin edilməsidir.

Bunu nəzərə alaraq, növbəti il və sonrakı 3 ildə fiskal yığcamlaşdırma siyasətlərinin davam etdirilməsi, dövlət büdcəsi xərclərinin optimallaşdırılaraq daha qənaətlə icra edilməsi, dövlət sektorunda xərclərin səmərəliliyin daha da artırılması, dövlətin borc və öhdəliklərinin vaxtında və tam həcmdə yerinə yetirilməsi, dövlət borcunun sərt limitləşdirilməsi, dövlət büdcəsinə ARDNF-dan transfertin az proqnozlaşdırılması və növbəti illərdə tədricən azaldılması, qeyri-neft sektoru və onun aparıcı sahələrində qabaqlayıcı iqtisadi artımın, habelə dövlət investisiyaları deyil, qeyri-neft ixracına əsaslanan iqtisadi artım modelinə keçidin dəstəklənməsi istiqamətində siyasət davam etdiriləcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il icmal büdcəsinin gəlirləri 19720,7 mln. manat və ya əvvəlki ilə nisbətən 5559,9 mln. manat (39,3 faiz) çox, xərcləri 20967,2 mln. manat və ya əvvəlki ilə nisbətən 3599,4 mln. manat (14,7 faiz) az nəzərdə tutulmuşdur.

İcmal büdcənin tərkib hissəsi olan Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun büdcəsinin gəlir və xərcləri 3400,0 mln. manat proqnozlaşdırılır.

Fondun xərclərinin 37,4 faizi və ya 1270,0 mln. manatı dövlət büdcəsindən birbaşa transfert, 62,6 faizi və ya 2130,0 mln. manatı məcburi dövlət sosial sığorta haqları və sair daxilolmalar hesabına örtüləcəkdir.

İcmal büdcənin gəlirləri : 19 720,7 mln. manat

Dövlət büdcəsinin gəlirləri	15 955,0 mln. manat <i>o cümlədən 6100,0 mln. manatını Dövlət Neft Fondundan transfertlər təşkil edəcək</i>
Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin gəlirləri	348,4 mln. manat <i>o cümlədən 278,9 mln. manatını dövlət büdcəsindən verilən dotasiya təşkil edəcək.</i>
Dövlət Neft Fondunun gəlirləri	8 370,6 mln. manat
Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun gəlirləri	3 400,0 mln. manat <i>o cümlədən 1270,0 mln. manatını dövlət büdcəsindən verilən trasfert təşkil edəcək</i>

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2017-ci il üçün büdcəsinin gəlirləri 8370,6 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 4889,1 mln. manat və ya 2,4 dəfə çoxdur.

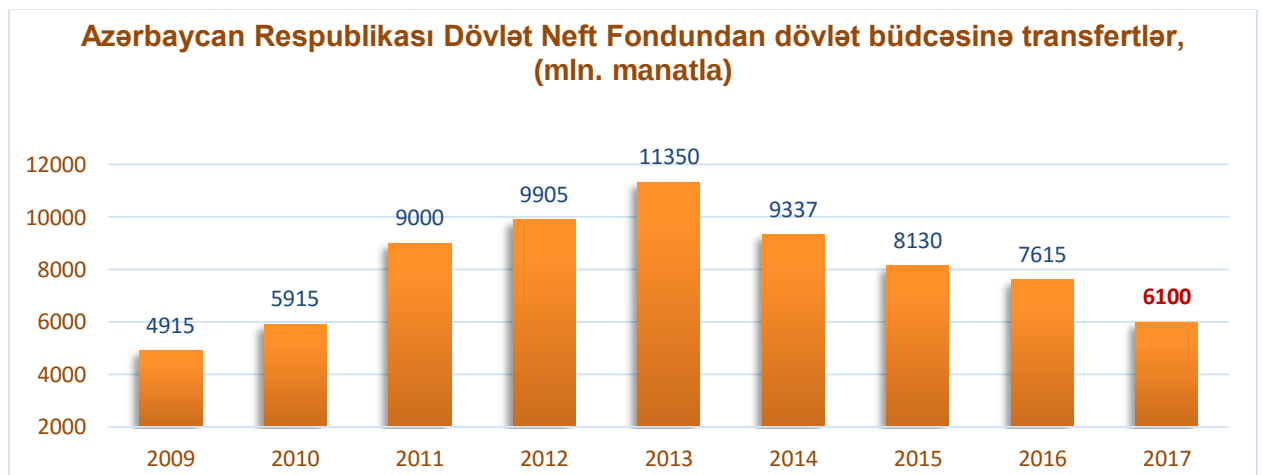
Dövlət Neft Fondunun gəlirləri və xərcləri

Dövlət Neft Fondunun gəlirləri 2017-ci il üçün 8370,6 mln. manat (neftin bir barrelinin ixrac qiyməti 40 ABŞ dolları) proqnozlaşdırılır. Qeyd olunan məbləğin 7550,7 mln. manatı və ya 90,2 faizi mənfəət neftinin və qazın satışından daxilolmalar təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun 2017-ci il üçün büdcəsinin xərcləri 6951,3 mln. manat təşkil edəcəkdir ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 3685,0 mln. manat və ya 34,6 faiz azdır.

Fondun xərclərinin 6100,0 mln. manatı və ya 87,8 faizi dövlət büdcəsinə nəzərdə tutulan transfertə, 822,0 mln. manatı və ya 11,8 faizi bir sıra infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsinə (qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial-məişət və məskunlaşma məsələləri ilə bağlı bəzi tədbirlər, Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması, Bakı-Tbilisi-Qars yeni dəmir yolu, CQD-i layihələrində Azərbaycan Respublikasının iştirak payı), 29,3 mln. manatı və ya 0,4 faizi "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramları"nın maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Ortamüddətli büdcə proqnozlarına əsasən 2017 və 2018-ci illərdə icmal büdcəsinin kəsri azalacaq, 2019-cu ildən etibarən isə profisitli büdcə olacaqdır. Ortamüddətli büdcə proqnozlarına əsasən dövlət və icmal büdcənin neft gəlirlərindən asılılığının azaldılması siyasəti davam etdiriləcəkdir. Belə ki, 2017-ci il və sonrakı 3 il üçün hazırlanmış proqnozlara əsasən 2020-ci ildən başlayaraq dövlət büdcəsinin cari xərclərinin qeyri-neft gəlirləri hesabına ödənilməsi hədəflənir. Həmçinin, 2020-ci ildə ARDNF-un gəlirləri nəzərə alınmadan hesablanmış icmal büdcə kəsirinin ÜDM-in cəmi 6,9 faizini təşkil edəcəyi proqnozlaşdırılır.

İcmal büdcənin xərcləri : 20 967,2 mln. manat

Dövlət büdcəsinin xərcləri	16 600,0 mln. manat
Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin xərcləri	348,4 mln. manat
Dövlət Neft Fondunun xərcləri	6 951,3 mln. manat
Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun xərcləri	3 400,0 mln. manat

Qeyd: 2017-ci ilin icmal büdcəsinin gəlir və xərclərindən aşağıda qeyd olunan məbləğlər çıxarılır:

- ❖ 6100,0 mln. manat (Dövlət Neft Fondundan ediləcək transfert);
- ❖ 278,9 mln. manat (dövlət büdcəsindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına verilən dotasiya);
- ❖ 1270,0 mln. manat (dövlət büdcəsindən Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna verilən transfert);
- ❖ 704,4 mln. manat (dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna ayırmaları).

4.2 Dövlət büdcəsinin əsas göstəriciləri
2015-2017-ci illər üzrə dövlət büdcəsinin göstəriciləri (mln. manat)

	2015 fakt	2016 proqnoz	2017 proqnoz	2016-cı illin proqnozu ilə 2017-ci ilin proqnozunun müqayisəsi	
				fərq (+;-)	faiz
Gəlirlər	17498,0	16822,0	15955,0	-867,0	-5,2
Xərclər	17784,6	18495,0	16600,0	-1895,0	-10,2
Büdcə kəsiri	286,6	1673,0	645,0	1028,0	-61,4

5. 2017-ci il dövlət büdcəsinin gəlirlərinin strukturu və əsas mənbələri

2017-ci ildə dövlətin iqtisadi siyasətinin, o cümlədən büdcə-vergi siyasətinin əsas prioritet istiqaməti qeyri-neft sektorunun dinamik inkişafı və həmin sektordan daxilolmaların qeyri-neft ÜDM-də və büdcə gəlirlərində xüsusi çəkisinin artırılmasıdır.

Dövlət büdcəsinin gəlirləri (mln. manatla)					
		2016-cı il proqnoz	2017-ci il proqnoz	2017-ci ilin proqnozunun 2016-cı il proqnozu ilə müqayisəsi	
				fərq (+;-)	faiz
	Gəlirlərin cəmi	16 822,0	15 955,0	-867,0	-5,2
1	Vergilər Nazirliyi	7 010,0	7 210,0	200,0	2,9
1.1	Fiziki şəxslərdən gəlir vergisi	1 080,0	1 140,0	60,0	5,6
1.2	Mənfəət vergisi	1 914,6	2 068,0	153,4	8,0
1.3	Torpaq vergisi	50,0	50,0	0,0	0,0
1.4	Əmlak vergisi	174,2	178,0	3,8	2,2
1.5	Əlavə dəyər vergisi	2 343,0	2 363,0	20,0	0,9
1.6	Aksiz	532,0	518,0	-14,0	-2,6
1.7	Mədən vergisi	110,2	111,0	0,8	0,7
1.8	Dövlət rüsumu	105,0	105,0	0,0	0,0
1.9	Sair daxilolma	331,0	292,0	-39,0	-11,8
1.10	Sadələşdirilmiş vergi	300,0	313,0	13,0	4,3
1.11	Yol vergisi	70,0	72,0	2,0	2,9
2	Dövlət Gömrük Komitəsi	1 810,0	2 200,0	390,0	21,5
2.1	Əlavə dəyər vergisi	1 300,0	1 639,0	339,0	26,1
2.2	Aksiz	105,0	90,0	-15,0	-14,3
2.3	Gömrük rüsumları	388,0	454,0	66,0	17,0
2.4	Yol vergisi	17,0	17,0	0,0	0,0
3	Əmlak Məsələləri DK	7,0	8,0	1,0	14,3
4	Sair	75,0	84,0	9,0	12,0
5	ARDNF-dan transfertlər	7 615,0	6 100,0	-1 515,0	-19,9

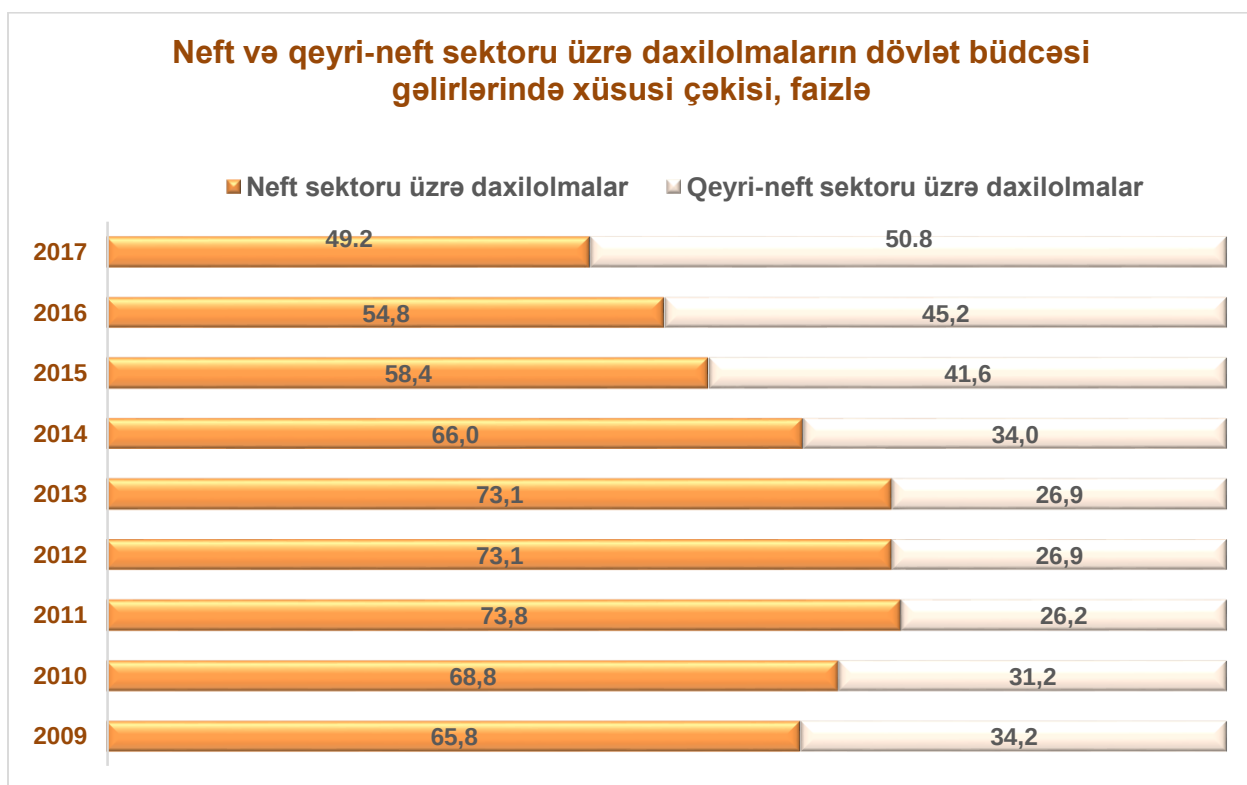
6	Büdcə təşkilatlarının ödənişli xidmətlərindən daxilolmalar	305,0	353,0	48,0	15,7
---	--	-------	-------	------	------

Son üç ildə ARDNF-dan dövlət büdcəsinə transfertlərin tədricən azaldılması istiqamətində aparılan siyasət 2017-ci ildə də davam etdiriləcəkdir.

Vergi islahatlarının davam etdirilməsi, elektron qaimə-faktura sisteminin tətbiqi, nağdsız əməliyyatların stimullaşdırılması, gömrük tarifləri sisteminin daha azpilləli sistemə keçidinin təmin edilməsinin növbəti illərdə də davam etdirilməsi əsas vəzifələrdəndir.

Beynəlxalq maliyyə qurumları tərəfindən növbəti il üçün xam neftin 1 barrelinin 50 ABŞ dolları ətrafında proqnozlaşdırılmasını və digər global amilləri nəzərə almaqla 2017-ci ilin dövlət büdcəsi gəlirlərinin hesablanması zamanı neftin ixrac qiyməti 40 ABŞ dolları səviyyəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Dövlət və icmal büdcələrin gəlirlərinin hazırlanmasında makroiqtisadi proqnozlara uyğun olaraq hesablamalar aparılmışdır. Qeyd olunanlar nəzərə alınaraq, dövlət büdcəsinin gəlirləri 15955,0 mln. manat proqnozlaşdırılmışdır ki, bu da ÜDM-in 26,0 faizi həcmində olmaqla, 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 867,0 mln. manat və yaxud 5,2 faiz azdır.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

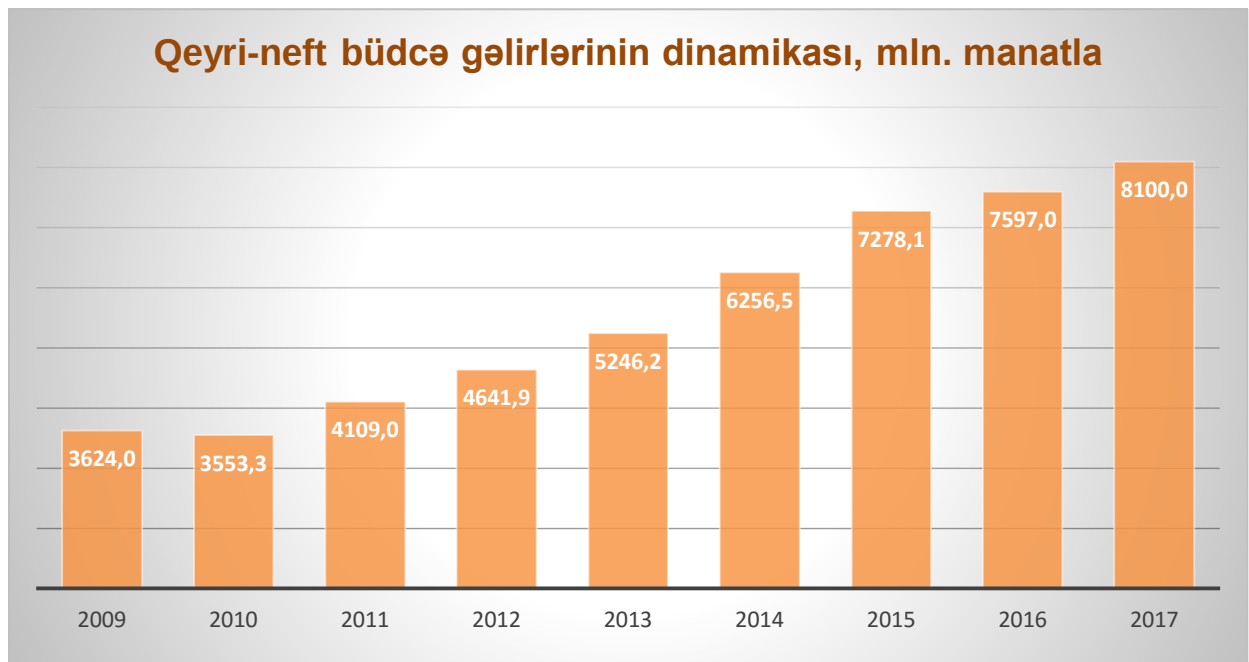
Neft sektoru üzrə büdcə gəlirlərinin dövlət büdcəsi gəlirlərinin tərkibində xüsusi çəkisi 49,2 faiz və ya 7855,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 1370,0 mln. manat və ya 14,9 faiz azdır.

Neft sektoru üzrə büdcə gəlirlərinin 77,7 faizi və ya 6100,0 mln. manatı ARDNF-dan transfertlər (cari ilin proqnozu ilə müqayisədə 1515,0 mln. manat yaxud 19,9 faiz az),

22,3 faizi və ya 1755,0 mln. manatı isə vergi orqanlarının xətti ilə neft sektorundan daxilolmalar (cari ilin proqnozu ilə müqayisədə 145,0 mln. manat və ya 9,0 faiz çox) təşkil edir. Vergi orqanlarının xətti ilə neft sektoru üzrə daxilolmalarda Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ) üzrə büdcə ödənişləri 1280,0 mln. manat və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) üzrə mənfəət vergisi 475,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da vergi orqanları tərəfindən neft sektoru üzrə daxilolmaların müvafiq olaraq 72,9 və 27,1 faizini təşkil etməklə cari ilin proqnozu ilə müqayisədə müvafiq olaraq 40,0 mln. manat və 105,0 mln. manat çoxdur.

Qeyri-neft sektoru üzrə büdcə gəlirlərinin dövlət büdcəsi gəlirlərində xüsusi çəkisi 50,8 faiz və ya 8100,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 503,0 mln. manat və ya 6,6 faiz, 2015-ci ilin faktı ilə müqayisədə isə 821,9 mln. manat və ya 11,3 faiz çoxdur.

Qeyri-neft sektoru üzrə büdcə gəlirlərinin 67,3 faizi və ya 5455,0 mln. manatı vergi orqanlarının xətti ilə qeyri-neft sektorundan daxilolmalar, 27,2 faizi və ya 2200,0 mln. manatı Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsindən daxilolmalar, 5,5 faizi və ya 445,0 mln. manatını isə digər gəlirlər təşkil edir. 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə vergi orqanlarının xətti ilə qeyri-neft sektorundan daxilolmalar 55,0 mln. manat yaxud 1,0 faiz, Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsindən daxilolmalar 390,0 mln. manat yaxud 21,5 faiz, digər gəlirlər isə 58,0 mln. manat yaxud 15,0 faiz çoxdur.

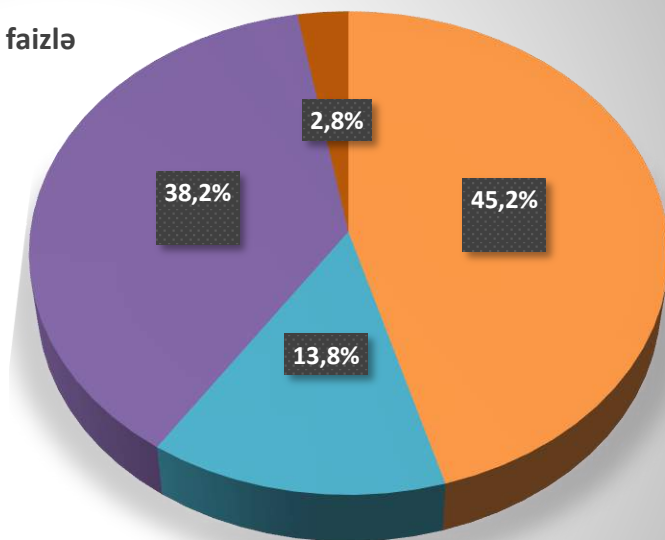

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci ildə dövlət büdcəsi gəlirləri üzrə proqnozun 7210,0 mln. manatı Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmaların, 6100,0 mln. manatı ARDNF-dan transfertlərin, 2200,0 mln. manatı Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmaların, 445,0 mln. manatı isə digər gəlirlərin payına düşür.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin strukturu, faizlə

- Vergilər Nazirliyi
- Dövlət Gömrük Komitəsi
- DNF-dən transfertlər
- Digər gəlirlər

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

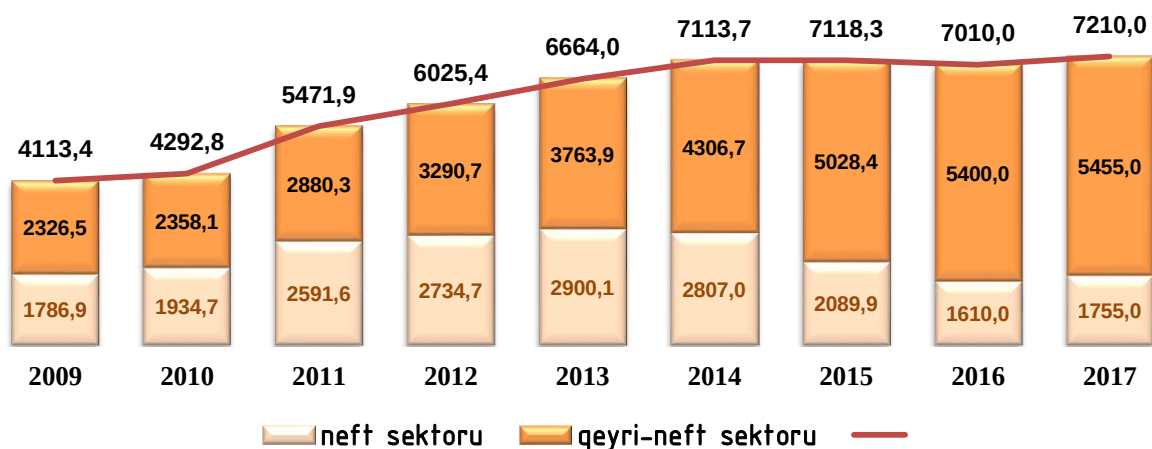
2017-ci ildə dövlət büdcəsi gəlirlərinin proqnozunun mənbələr üzrə strukturu aşağıdakı kimi nəzərdə tutulur:

Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi

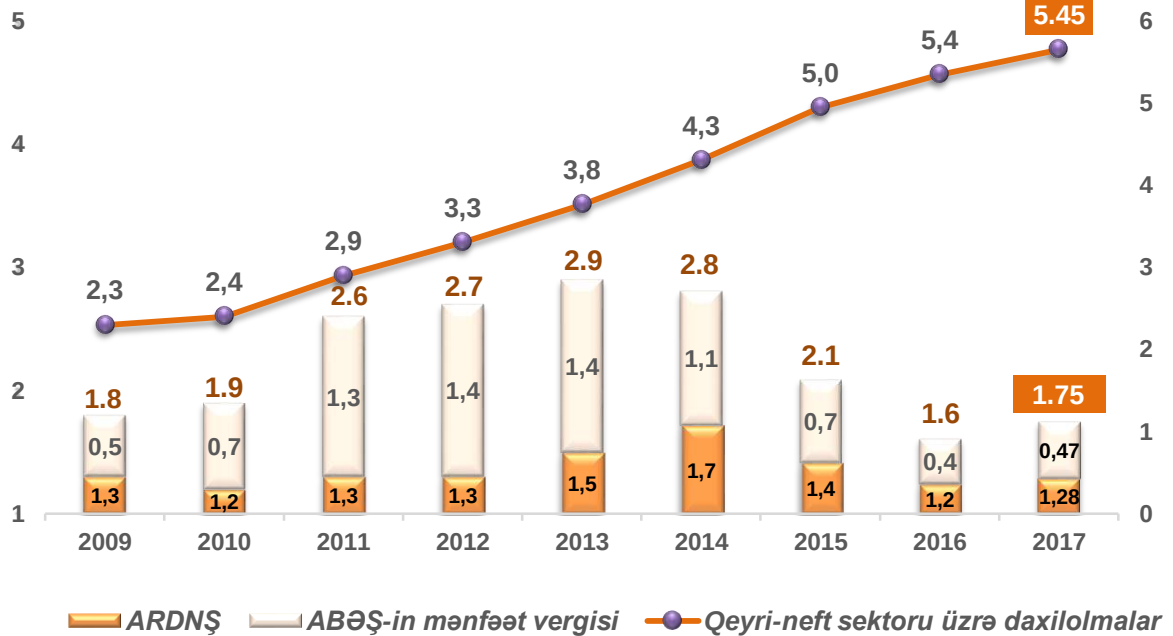
Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi üzrə proqnoz məbləği ÜDM-in 11,7 faizi həcmində olmağa 7210,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da cari ilin proqnozundan 200,0 mln. manat və ya 2,9 faiz, 2015-ci ilin faktı ilə müqayisədə isə 91,8 mln. manat və ya 1,3 faiz çoxdur. Proqnozlaşdırılan daxilolmaların 75,7 faizi və ya 5455,0 mln. manatı qeyri-neft sektorunun, 24,3 faizi və ya 1755,0 mln. manatı neft sektorunun payına düşür.

Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalar, mln. manatla

Büdcə-vergi siyasətinin əsas məqsədlərdən biri olan qeyri-neft sektorunun artımı vergi orqanlarının xətti ilə həmin sektordan dövlət büdcəsinə daxilolmaların dinamikasında da özünü göstərir.

**Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalar
(mlrd. manatla)**

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci ildə Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə ayrı-ayrı gəlir növləri üzrə daxilolmalar aşağıdakı kimi proqnozlaşdırılır:

Fiziki şəxslərin gəlir vergisi üzrə daxilolmalar 1140,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da cari ilin proqnozu ilə müqayisədə 60,0 mln. manat və ya 5,6 faiz çoxdur. Fiziki şəxslərdən gəlir vergisinin artımına səbəb son dövrlərdə iqtisadiyyatda yeni iş yerlərinin açılması, orta aylıq əmək haqqının artımla proqnozlaşdırılmasıdır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi mln. manatla	581.9	590.2	715.7	813.0	859.7	980.3	982.5	1080.0	1140.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		1.4	21.3	13.6	5.7	14.0	0.2	9.9	5.6
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	3.5	2.8	2.8	2.8	2.6	2.7	2.6	2.7	2.6
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	14.1	13.7	13.1	13.5	12.9	13.8	13.8	15.4	15.8

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi üzrə daxilolmalar 2068,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da cari ilin proqnozu ilə müqayisədə 153,4 mln. manat və ya 8,0 faiz çoxdur. Həmin məbləğin 66,9 faizi və ya 1383,0 mln. manatı qeyri-neft sektorunun, 33,1 faizi və ya 685,0 mln. manatı isə neft sektorunun payına düşür.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
CƏMİ (mln. manatla),	1329.2	1429.9	2134.0	2252.0	2374.8	2302.7	2211.1	1914.6	2068.0
Neft sektoru üzrə	862.9	1047	1557	1572	1554	1219	825.3	559.8	685
Qeyri-neft sektoru üzrə	466.3	383.3	576.9	680.2	821.3	1083.4	1385.8	1354.8	1383.0
Qeyri-neft sektorundan mənfəət vergisinin əvvəlki ilə nisbətən artımı, faizlə		-17.8	50.5	17.9	20.7	31.9	27.9	-2.2	2.1
Qeyri-neft sektoru üzrə mənfəət vergisinin qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	2.8	1.8	2.3	2.3	2.5	3.0	3.7	3.4	3.2

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Əlavə dəyər vergisi üzrə daxilolmalar 2363,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 20,0 mln. manat və ya 0,9 faiz çoxdur. Əlavə dəyər vergisi üzrə daxilolmaların 90,1 faizi və ya 2128,0 mln. manatı qeyri-neft sektorunun, 9,9 faizi və ya 235,0 mln. manatı isə neft sektorunun payına düşür. 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə neft sektoru üzrə ƏDV 15,0 mln. manat və ya 6,0 faiz az, qeyri-neft sektoru üzrə ƏDV isə 35,0 mln. manat və ya 1,7 faiz çox proqnozlaşdırılır. Göründüyü kimi, əlavə dəyər vergisi üzrə artım əsasən qeyri-neft sektoru üzrə nəzərdə tutulur ki, bunun da səbəbi növbəti ilə qeyri-neft ÜDM-nin artımla proqnozlaşdırılmasının nəzərə alınmasıdır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi mln. manatla	1180.3	1271.5	1387.7	1483.6	1723.9	2048.6	2353.5	2343.0	2363.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		7.7	9.1	6.9	16.2	18.8	14.9	-0.4	0.9
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	3.3	3.0	2.7	2.7	3.0	3.5	4.3	3.9	3.8
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	28.7	29.6	25.4	24.6	25.9	28.8	33.1	33.4	32.8

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Sadələşdirilmiş vergi üzrə daxilolmalar 313,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozuna nisbətən 13,0 mln. manat və ya 4,3 faiz çoxdur. Artıma səbəb Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərə əsasən sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərinin əhatə dairəsinin genişlənməsi, vergi tutulan dövriyyənin məbləğinin artırılması olmuşdur.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	63.6	65.5	100.4	111.4	119.5	153.4	168.0	300.0	313.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		3.0	53.3	11.0	7.3	28.4	9.5	78.6	4.3
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.4	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.7	0.7
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	1.5	1.5	1.8	1.8	1.8	2.2	2.4	4.3	4.3

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Aksiz üzrə daxilolmalar 518,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 14,0 mln. manat və ya 2,6 faiz azdır. Həmin məbləğin 91,5 faizi və ya 474,0 mln. manatı neft sektorunun, 8,5 faizi və ya 44,0 mln. manatı isə qeyri-neft sektorunun payına düşür. Aksiz vergisi üzrə proqnoz 2016-cı ilə müqayisədə az olması bütövlükdə neft sektoru üzrə daxilolmaların hesabına olmuşdur ki, bunun da əsas səbəbi istehsal göstəricilərində müxtəlif neft məhsullarının çeşidlərinin istehsalı ilə bağlı olmasıdır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	417.4	452.0	417.4	454.6	512.0	740.3	564.2	532.0	518.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		8.3	-7.7	8.9	12.6	44.6	-23.8	-5.7	-2.6
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	1.2	1.1	0.8	0.8	0.9	1.3	1.0	0.9	0.8
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	10.1	10.5	7.6	7.5	7.7	10.4	7.9	7.6	7.2

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Hüquqi şəxslərin əmlak vergisi üzrə daxilolmalar 178,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 3,8 mln. manat və ya 2,2 faiz çoxdur. Həmin məbləğin 71,3 faizi və ya 127,0 mln. manatı qeyri-neft sektorunun, 28,7 faizi və ya 51,0 mln. manatı isə neft sektorunun payına düşür. Cari ilin proqnozu ilə müqayisədə əmlak vergisi neft sektoru üzrə 3,2 mln. manat və ya 5,9 faiz az, qeyri-neft sektoru üzrə isə 7,0 mln. manat və ya 5,8 faiz çox proqnozlaşdırılır. Artım bütövlükdə qeyri-neft sektorunun hesabına olmuşdur ki, bunun da əsas səbəbi ölkənin qeyri-neft sektoru üzrə əvvəlki illərdə əsas kapitalla qoyulmuş investisiyaların dəyərinin artmasının nəzərə alınmasıdır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	66.2	101.8	103.9	105.1	125.1	141.3	148.2	174.2	178.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		53.8	2.1	1.2	19.0	12.9	4.9	17.5	2.2
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3
Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	1.6	2.4	1.9	1.7	1.9	2.0	2.1	2.5	2.5

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Mədən vergisi üzrə daxilolmalar 111,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozuna nisbətən 0,8 mln. manat və ya 0,7 faiz çoxdur. Həmin məbləğin 93,7 faizi və ya 104,0 mln. manatı neft sektorunun, 6,3 faizi və ya 7,0 mln. manatı isə qeyri-neft sektorunun payına düşür.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	121.9	130.1	129.8	125.8	121.5	116.2	116.2	110.2	111.0
<i>Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə</i>		6.7	-0.2	-3.1	-3.4	-4.4	0.0	-5.2	0.7
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2
<i>Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə</i>	3.0	3.0	2.4	2.1	1.8	1.6	1.6	1.6	1.5

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Hüquqi şəxslərin torpaq vergisi üzrə daxilolmalar 50,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə eyni səviyyədədir. Həmin məbləğin 70,0 faizi və ya 35,0 mln. manatı qeyri-neft sektorunun, 30,0 faizi və ya 15,0 mln. manatı isə neft sektorunun payına düşür.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	26.2	35.3	35.3	30.6	33.1	35.4	48.7	50.0	50.0
<i>Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə</i>		34.7	0.0	-13.3	8.2	6.9	37.6	2.7	0.0
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
<i>Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə</i>	0.6	0.8	0.6	0.5	0.5	0.5	0.7	0.7	0.7

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Dövlət rüsumu üzrə daxilolmalar 105,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə eyni səviyyədədir.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	72.9	89.8	106.8	103.4	123.6	111.1	94.7	105.0	105.0
<i>Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə</i>		23.2	18.9	-3.2	19.5	-10.1	-14.8	10.9	0.0
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3	0.2
<i>Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə</i>	1.8	2.1	2.0	1.7	1.9	1.6	1.3	1.5	1.5

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Yol vergisi üzrə daxilolmalar 72,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 2,0 mln. manat və ya 2,9 faiz çoxdur.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	16.5	15.2	28.1	28.7	24.4	22.3	60.0	70.0	72.0
<i>Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə</i>		-7.9	84.9	2.1	-15.0	-8.6	169.1	16.7	2.9
ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1
<i>Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə</i>	<i>0.4</i>	<i>0.4</i>	<i>0.5</i>	<i>0.5</i>	<i>0.4</i>	<i>0.3</i>	<i>0.8</i>	<i>1.0</i>	<i>1.0</i>

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Azərbaycan Respublikasında istehsal edilən və qiymətləri tənzimlənən məhsulların kontrakt (satış) qiyməti ilə (ixrac xərcləri çıxılmaqla) ölkədaxili topdansa satış qiyməti arasındakı fərqdən yığımlar 194,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 49,0 mln. manat çoxdur. Artımın əsas səbəbi ixrac olunan neftin qiymətinin 2016-cı ilin təsdiq olunmuş proqnozu ilə müqayisədə 15 ABŞ dolları yuxarı götürülməsi olmuşdur.

Vergilər Nazirliyinin xətti ilə təmin edilən maliyyə sanksiyalarından daxilolmalar 90,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 90,0 mln. manat və ya 50,0 faiz azdır. Daxilolmaların az proqnozlaşdırılmasının əsas səbəbi Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliyə əsasən maliyyə sanksiyaları üzrə daxilolmaların vergi orqanlarının büdcədən kənar fonduna aid edilən hissəsinin 25 faizdən 50 faizədək artırılmasıdır.

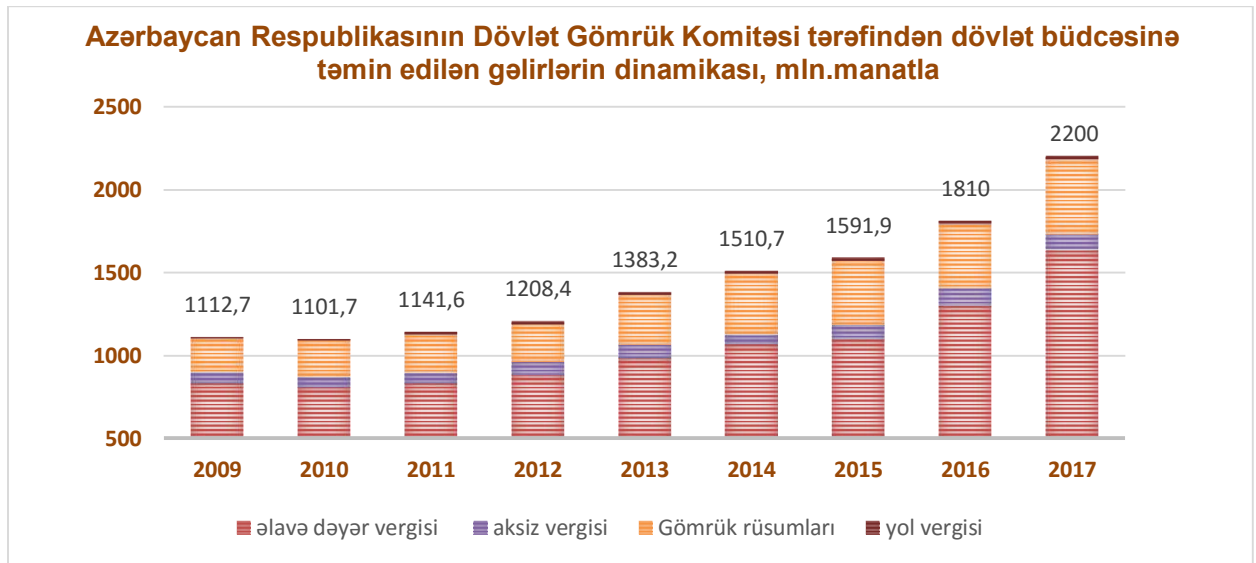

Dövlət mülkiyyətində olan torpaqların icarəyə verilməsindən daxilolmalar 8,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 2,0 mln. manat və ya 33,3 faiz çoxdur.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi üzrə daxilolmaların proqnozu ÜDM-in 3,6 faizi həcmində olmaqla 2200,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozundan 390,0 mln. manat və ya 21,5 faiz çox, 2015-ci ilin faktı ilə müqayisədə isə 608,1 mln. manat və ya 38,2 faiz çoxdur. Daxilolmaların artımla proqnozlaşdırılmasının əsas səbəbləri Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərin təsirinin, elektron gömrük bəyannamələrin qəbulunun və manatın devalvasiyasının təsirlərinin nəzərə alınmasıdır.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci ildə Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə ayrı-ayrı gəlir növləri üzrə daxilolmalar aşağıdakı kimi proqnozlaşdırılır:

Əlavə dəyər vergisi üzrə daxilolmalar 1639,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 339,0 mln. manat və ya 26,1 faiz çoxdur.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi. mln. manatla	832.5	811.0	834.7	883.4	986.1	1071.0	1100.5	1300.0	1639.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		-2.6	2.9	5.8	11.6	8.6	2.8	18.1	26.1
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	5.0	3.8	3.3	3.0	3.0	3.0	2.9	3.2	3.8
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	74.8	73.6	73.1	73.1	71.3	70.9	69.1	71.8	74.5

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Aksiz üzrə daxilolmalar 90,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 15,0 mln. manat və ya 14,3 faiz azdır.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi, mln. manatla	67.8	62.9	62.2	76.9	81.3	57.0	83.6	105.0	90.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		-7.2	-1.1	23.6	5.7	-29.9	46.7	25.6	-14.3
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.4	0.3	0.2	0.3	0.2	0.2	0.2	0.3	0.2
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	6.1	5.7	5.4	6.4	5.9	3.8	5.3	5.8	4.1

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Gömrük rüsumları üzrə daxilolmalar 454,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 66,0 mln. manat və ya 17,0 faiz çoxdur.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi, mln. manatla	205.7	218.2	232.5	230.6	298.2	365.8	388.0	388.0	454.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		6.1	6.6	-0.8	29.3	22.7	6.1	0.0	17.0
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	1.2	1.0	0.9	0.8	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	18.5	19.8	20.4	19.1	21.6	24.2	24.4	21.4	20.6

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Yol vergisi üzrə daxilolmalar 17,0 mln. manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə eyni səviyyədədir.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Cəmi, mln. manatla	6.7	9.6	12.2	17.5	17.6	16.9	19.8	17.0	17.0
Əvvəlki ilə nisbətən artım, faizlə		43.3	27.1	43.4	0.6	-4.0	17.2	-14.1	0.0
Qeyri-neft ÜDM-də xüsusi çəkisi, faizlə	0.04	0.04	0.05	0.06	0.05	0.05	0.05	0.04	0.04
Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsinin xətti ilə daxilolmalarda xüsusi çəkisi, faizlə	0.6	0.9	1.1	1.4	1.3	1.1	1.2	0.9	0.8

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfert

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondundan dövlət büdcəsinə transfertlərin həcmi tədricən azaltmaqla Fondun vəsaitlərinə qənaət etmək və ölkənin valyuta ehtiyatlarını qorumaq büdcə-vergi siyasətinin gəlirlər üzrə müəyyən edilmiş əsas istiqamətlərindən biridir. Göstərilənlərlə əlaqədar 2017-ci ildə ARDNF-dan dövlət büdcəsinə transfertlər 6100,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilin proqnozu ilə müqayisədə 1515,0 mln. manat və ya 19,9 faiz azdır.

Sair daxilolmalar

Dövlət büdcəsinə 445,0 mln. manat sair daxilolmalar nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı il ilə müqayisədə 58,0 mln. manat və ya 15,0 faiz çoxdur.

Digər gəlirlərin mənbələr hesabına formalaşması aşağıdakı kimi nəzərdə tutulur:

- Azərbaycan Respublikasının Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi tərəfindən dövlət büdcəsinə dövlət mülkiyyətində olan əmlakın icarəyə verilməsindən icarə haqqı

8,0 mln. manat nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 1,0 mln. manat və ya 14,3 faiz çoxdur.

- Büdcə təşkilatlarının ödənişli xidmətlərindən dövlət büdcəsinə 353,0 mln. manat vəsaitin daxil olacağı nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 48,0 mln. manat və ya 15,7 faiz çoxdur. Daxilolmaların artımla proqnozlaşdırılmasının səbəbi Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliyə əsasən maliyyə sanksiyaları üzrə daxilolmaların vergi orqanlarının büdcədənkenar fonduna aid edilən hissəsinin 25 faizdən 50 faizədək artırılması olmuşdur.

Digər daxilolmalar üzrə dövlət büdcəsinə 84,0 mln. manat vəsaitin daxil olacağı nəzərdə tutulur ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 9,0 mln. manat və ya 12,0 faiz çoxdur.

6. 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin strukturu və əsas istiqamətləri

2017-ci il dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihəsi və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri global iqtisadiyyatda baş verən başlıca meyillər və çağırışlar, Azərbaycan Respublikasının strateji inkişaf prioritetləri, dünya iqtisadiyyatında mövcud olan risklərin Azərbaycana ehtimal olunan təsirləri ilə yanaşı, iqtisadiyyatın zəif diversifikasiyası və neftin dünya bazar qiymətinin aşağı və volatil olması şəraitində qeyri-neft əkiz kəsirlərin yüksək səviyyəsinin

tədricən azaldılması, pul və fiskal siyasətlərin sərtləşdirilməsi, maliyyə-valyuta bazarlarında mövcud gərginlik fonunda sağlam və dayanıqlı maliyyə vasitəçiliyinin bərpa olunması, iqtisadiyyatın şaxələnməsi, qeyri-neft ixracının artırılması, idxalın əvəzləşdirilməsi imkanlarından tam istifadə etmək məqsədilə struktur və institusional islahatların sürətləndirilməsi, sosial müdafiə və təminat sahəsində büdcədə mövcud olan ehtiyat buferlərinin azalmasının qarşısının alınması, dövlət və icmal büdcələrin gəlirlərinin və xərclərinin optimallaşması, dövlət sektorunda xərclərin səmərəliliyin daha da artırılması, daxili əmtəə bazarlarının stimullaşdırılması, kənd təsərrüfatının aparıcı sahələrinin, sənayenin, regionların sosial-iqtisadi inkişafı, dövlətin borc və öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi, dövlət borcunun sərt limitləşdirilməsi və iri dövlət müəssisələrinin restrukturizasiyasının həyata keçirilməsi, əhəlinin əsas ərzaq məhsulları ilə özünü təmin etməsi, dövlət idarəetmə strukturunun yığcamlaşdırılması kimi strateji və taktiki hədəflər, habelə dövlət büdcəsindən maliyyələşən və maliyyə yardımı alan təşkilatların büdcə sifarişləri və gözlənilən büdcə gəlirləri nəzərə alınmaqla hazırlanmışdır.

Dövlət büdcəsinin gəlirlərinin real vəziyyətinə uyğun olaraq, 2017-ci ilin dövlət büdcəsinin xərcləri sosialyönlü olmaqla büdcə xərclərinin strukturunun, səmərəliliyinin və ünvanlılığının artırılması diqqətdə saxlanılmışdır.

2017-ci ilin büdcə layihəsi hazırlanarkən mövcud makroiqtisadi mühitə uyğun olaraq ölkənin uzunmüddətli inkişafının təminatı, regionların inkişafına yönəlmiş tədbirlərin, kənd təsərrüfatının stimullaşdırılması və inkişaf etdirilməsinin, təhsil, səhiyyə, sosial, mədəniyyət, idman və fiziki infrastruktur layihələrinin, xarici dövlət borcu və beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqlarının və ölkədə keçiriləcək mühüm tədbirlərin yaratdığı öhdəliklərin maliyyə təminatı diqqətdə saxlanılmışdır.

Əvvəlki ilə nisbətən 2017-ci ildə ölkənin milli təhlükəsizliyinin və müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsinə, Cənub Qaz Dəhlizi (CQD) layihəsində ARDNŞ vasitəsi ilə Azərbaycan tərəfinin iştirak payının ödənilməsinə, kənd təsərrüfatının inkişafına və digər əsaslı xərclərə artım nəzərdə tutulur.

2017-cı il dövlət büdcəsi üzrə müdafiə olunan və onlara bərabər tutulan xərclər (əməkhaqqı, əməkhaqqına üstəlik, pensiya, başqa sosial müavinətlər və öhdəliklər, dövlətin daxili və xarici borclarına xidmətlə bağlı xərclər, ərzaq məhsullarının, dərman və sarğı ləvazimatlarının alınması xərcləri) istisna olmaqla, əvvəlki ilə müqayisədə digər xərclər üzrə az vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Müvafiq dövlət proqramlarının və tədbirlərinin ortamüddətli büdcə xərcləri ilə əlaqələndirilməsinin daha da təkmilləşdirilməsi, dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuş proqramların və tədbirlərin maliyyələşdirilməsi 2017-ci ildə də davam etdiriləcəkdir.

Dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatların cari xərcləri, həmçinin dövlət büdcəsindən qismən maliyyələşən təşkilatlara maliyyə yardımı üzrə zəruri tələb olunan vəsait də büdcə layihəsində nəzərə alınmışdır.

2017-ci il dövlət büdcəsinin xərcləri ÜDM-in 27,0 faizi səviyyəsində nəzərdə tutulur.

2017-ci il dövlət büdcəsinin xərcləri 16600,0 mln. manat proqnozlaşdırılır ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 1895,0 mln. manat və ya 10,2 faiz az deməkdir.

Növbəti ildə də dövlət xərcləri üzrə struktur islahatlarının davam etdirilməsi, yeni təşkilatların və xidmətlərin fəaliyyətə başlaması (Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi, Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yanında Geodeziya və Kartografiya üzrə Dövlət Agentliyi, Azərbaycan

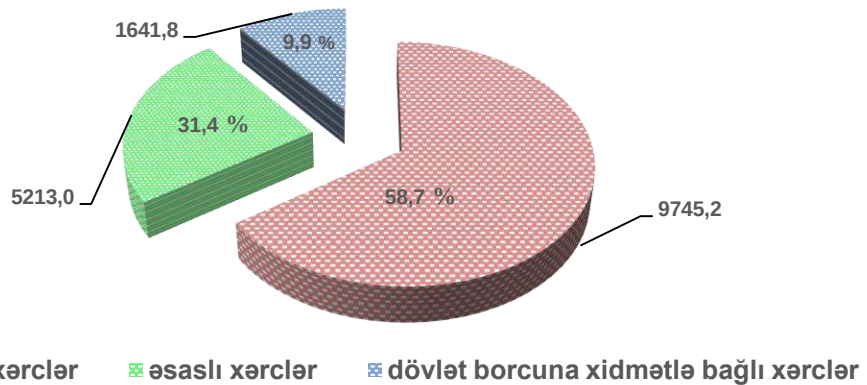
Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Bakı Nəqliyyat Agentliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi yanında Peşə Təhsili üzrə Dövlət Agentliyi, Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı yanında Sumqayıt Avtomobil Nəqliyyatı ilə Sərnişindaşıma İdarəsi, Gəncə Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı yanında Gəncə Avtomobil Nəqliyyatı ilə Sərnişindaşıma İdarəsi və s.) üçün 2017-ci il dövlət büdcəsində müvafiq məbləğdə vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

2017-ci il dövlət büdcəsinin xərclərinin strukturuna daxil olan cari xərclərə ümumi xərclərin 58,7 faizi həcmində və ya 9745,2 mln. manat (əvvəlki ilə nisbətən 2360,4 mln. manat və ya 19,5 faiz az), əsaslı xərclərə ümumi xərclərin 31,4 faizi həcmində və ya 5213,0 mln. manat (əvvəlki ilə nisbətən 598,7 mln. manat və ya 13,0 faiz çox), dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərə ümumi xərclərin 9,9 faizi həcmində və ya 1641,8 mln. manat (əvvəlki ilə nisbətən 133,3 mln. manat və ya 7,5 faiz az) vəsait yönəldiləcəkdir.

Əvvəlki illə müqayisədə dövlət büdcəsində əsaslı xərclərin xüsusi çəkisi 6,5 faiz-bənd və dövlət borcuna xidmətlə bağlı xərclərin xüsusi çəkisi 0,3 faiz-bənd artmış, cari xərclərin xüsusi çəkisi isə 6,8 faiz-bənd azalmışdır.

2017-ci il üzrə dövlət büdcəsi xərclərinin strukturu, mln.manatla

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci ildə dövlət büdcəsi xərclərinin 5615,5 mln. manatı və ya 33,8 faizi konkret proqram və tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

İqtisadi təsnifata uyğun olaraq, 2017-ci il dövlət büdcəsində əməyin ödənişinə 4077,0 mln. manat və ya xərclərin 24,6 faizi həcmində, malların (işlərin və xidmətlərin) satın alınmasına 3123,5 mln. manat və ya xərclərin 18,8 faizi həcmində, faizlər üzrə ödənişlərə 408,4 mln. manat və ya xərclərin 2,5 faizi həcmində, subsidiyalar və cari transfertlərə 704,5 mln. manat və ya xərclərin 4,2 faizi həcmində, qrantlar və digər ödənişlərə 75,6 mln. manat və ya xərclərin 0,5 faizi həcmində, təqaüdlər və sosial müavinətlərə 2067,8 mln. manat və ya xərclərin 12,5 faizi həcmində, digər xərclərə 1259,7 mln. manat və ya xərclərin 7,6 faiz həcmində, qeyri-maliyyə aktivlərin alınmasına 3603,3 mln. manat və ya xərclərin 21,7 faizi həcmində, maliyyə aktivləri üzrə əməliyyatlara 52,0 mln. manat və ya xərclərin 0,3 faizi həcmində, öhtəliklər üzrə maliyyə əməliyyatlarına 1228,2 mln. manat və ya xərclərin 7,4 faizi həcmində vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

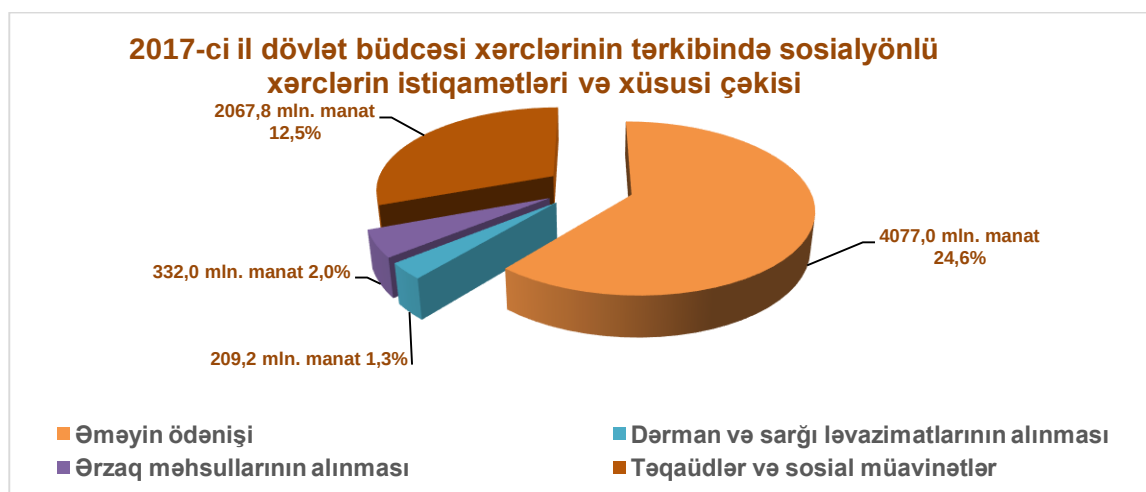

Dövlət büdcəsi xərclərinin strukturunun və tərtibi prosesinin təkmilləşdirilməsi və ünvanlılığın daha da artırılması istiqamətində işlərin davamı olaraq 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərində iqtisadi təsnifatın "Sair xərclər" paraqrafı üzrə nəzərdə tutulmuş vəsaitin məbləği 2016-cı illə müqayisədə 1744,6 mln. manat və ya 67,7 faiz azalmışdır.

7. Sosialyönlü xərclərin əsas istiqamətləri

2017-ci il dövlət büdcəsinin xərclərində sosialyönlü xərclərin (büdcə xərclərinin iqtisadi təsnifatına uyğun olaraq əməyin ödənişi, pensiya və müavinətlər, dərman, sarğı ləvazimatları və materiallarının, ərzaq məhsullarının alınması üzrə xərclərin cəmi) xüsusi çəkisi 40,3 faiz olmaqla (əvvəlki illə müqayisədə 5,7 faiz-bənd çox), 6686,0 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 292,4 mln. manat və ya 4,6 faiz çoxdur.

Ölkə əhalisinin həssas sosial qruplarının müdafiəsinin gücləndirilməsi və dövlət büdcəsindən maliyyələşən bir sıra təşkilatlarda çalışanların 2016-cı ildə artırılmış əməkhaqlarının maliyyə təminatı üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsində müvafiq məbləğdə vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

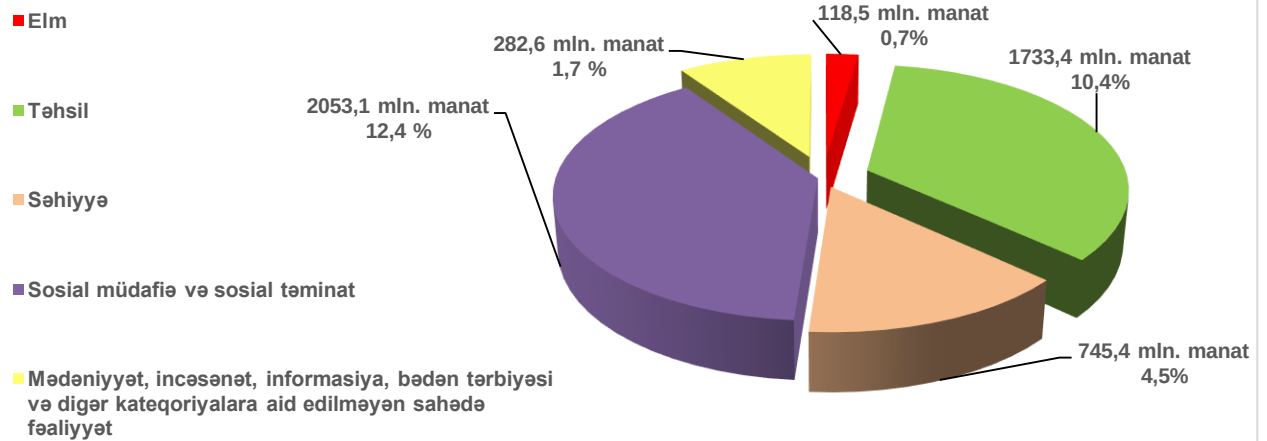

Elm, təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat, mədəniyyət və idman xərclərinin əsas istiqamətləri

2017-ci il dövlət büdcəsində elm, təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat, mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən xərclər üçün 4932,9 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bütövlükdə həmin sahələr üzrə nəzərdə tutulmuş xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 29,7 faiz təşkil edəcəkdir.

Elm, təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat, mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri və onların 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərində xüsusi çəkisi

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci il dövlət büdcəsində elm, təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və sosial təminat, mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri üzrə məqsədli dövlət proqramlarının və tədbirlərin maliyyə təminatı üçün 527,4 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Elm

2017-ci ildə elm xərclərinin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 0,7 faiz təşkil edəcəkdir ki, bu da 2016-cı ilə eyni səviyyədədir.

Növbəti ildə elm xərclərinə 118,5 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da 2015-ci ilin icrası ilə müqayisədə 5,4 mln. manat və ya 4,7 faiz çoxdur. Həmin xərclər

fundamental elmi tədqiqatların və dövlət orqanlarında mövcud olan elmi tədqiqat təşkilatları tərəfindən həyata keçirilən elmi işlərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

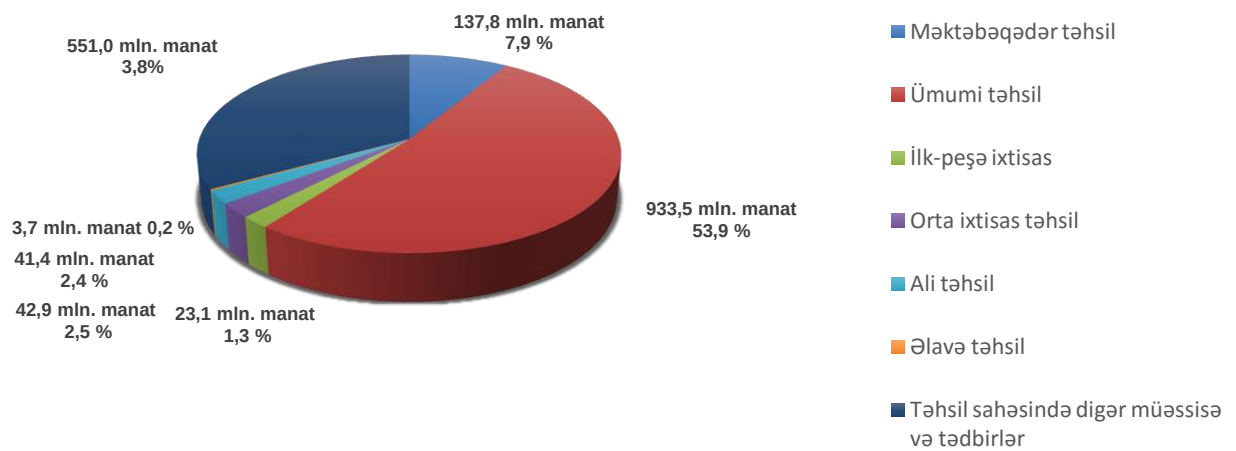
2017-ci ildə elm xərclərində maddi-texniki təminatın möhkəmləndirilməsi və digər tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün 1,0 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Təhsil

Növbəti ildə təhsil xərcləri üçün 1733,4 mln. manat vəsait ayrılımış, həmin xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 10,4 faiz təşkil edəcəkdir ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 0,5 faiz-bənd çoxdur.

Təhsil xərclərinin əsas istiqamətləri üzrə strukturu

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Təhsil xərcləri üçün ayrılımış vəsaitin 933,5 mln. manatı və ya 53,9 faizi ümumi təhsil xərclərinin, 551,0 mln. manatı və ya 31,8 faizi təhsil sahəsində digər müəssisə və tədbirlərin (dövlət sifarişi ilə ali təhsilin maliyyələşdirilməsi ilə bağlı xərclər və bir sıra dövlət proqramları və tədbirlərin maliyyə təminatı və s.), 137,8 mln. manatı və ya 7,9 faizi məktəbəqədər təhsil xərclərinin, 42,9 mln. manatı və ya 2,5 faizi orta ixtisas təhsili xərclərinin, 41,4 mln. manatı və ya 2,4 faizi ali təhsil xərclərinin (Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında İdarəçilik Akademiyasının, "ADA" Universitetinin, M.V.Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Bakı filialının, İ.M.Seçenov adına Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Bakı filialının, Bakı Xoreoqrafiya

Akademiyasının, Ədliyyə Akademiyasının və digər təhsil müəssisələrinin fəaliyyətinin maliyyə təminatı ilə bağlı xərclər), 23,1 mln. manatı və ya 1,3 faizi ilk-peşə ixtisas təhsilinin, 3,7 mln. manatı və ya 0,2 faizi əlavə təhsilin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyasının həyata keçirilməsi ilə bağlı təsdiq edilmiş "Fəaliyyət Plan"da nəzərdə tutulmuş tədbirlərin maliyyə tələbatı üçün 2017-ci il dövlət büdcəsində müvafiq məbləğdə vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Müəllimlik peşəsinin ictimai nüfuzunun yüksəldilməsi, daha bilikli və hazırlıqlı insanların bu peşəni seçməsinə stimül yaradılması, ümumi təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərin həftəlik dərslər yükünün optimallaşdırılması yolu ilə əməkhaqqının artırılmasını təmin etmək məqsədi ilə dövlət ümumi təhsil müəssisələrində çalışan müəllimlərin bilik və bacarıqlarının diaqnostik qiymətləndirilməsinin tətbiqi davam etdiriləcəkdir. Bununla bağlı dövlət büdcəsində məqsədli olaraq 80,0 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Ölkənin bəzi şəhər və rayonlarında yeni tikilib istifadəyə verilmiş məktəb və məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin fəaliyyəti ilə bağlı tələb olunan zəruri xərclər üçün 2017-ci il dövlət büdcəsinin layihəsində müvafiq məbləğdə vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Dövlət ümumtəhsil məktəblərində uşaqların məktəbəhazırlığının təşkili məqsədi ilə 2017-ci ildə dövlət büdcəsində 28,3 mln.manat məbləğdə vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

2017-ci ilin dövlət büdcəsində təhsil xərcləri üçün ayrılan vəsaitin 293,2 mln. manatı bir sıra dövlət proqramlarının və tədbirlərinin maliyyələşdirilməsi, o cümlədən ölkədə dövlət sifarişi ilə ali təhsilin maliyyələşdirilməsi və digər təhsil tədbirləri ilə bağlı xərclər üçün 264,9 mln. manat, təhsil müəssisələrinin informasiya-kommunikasiya üzrə maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsi, kompüter avadanlığı və digər zəruri rəqəmsal avadanlıqla, habelə müvafiq proqram vasitələri ilə təmin olunması ilə bağlı xərclər üçün 14,4 mln. manat, ümumtəhsil məktəblərində oxuyan şagirdlərin pulsuz dərsliklərlə təmin olunması xərcləri üçün 7,7 mln. manat, ümumtəhsil məktəblərinə tədris laboratoriya (fizika, kimya, biologiya) avadanlıqlarının alınması xərcləri üçün 0,8 mln. manat, "SOS Uşaq Kəndləri-Azərbaycan" Assosiasiyası üzrə tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 1,2 mln. manat, gənc istedadlar üçün xüsusi təqaüdlərin ödənilməsi ilə bağlı xərclər üçün 0,2

mln. manat və digər təhsil tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün 4,0 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

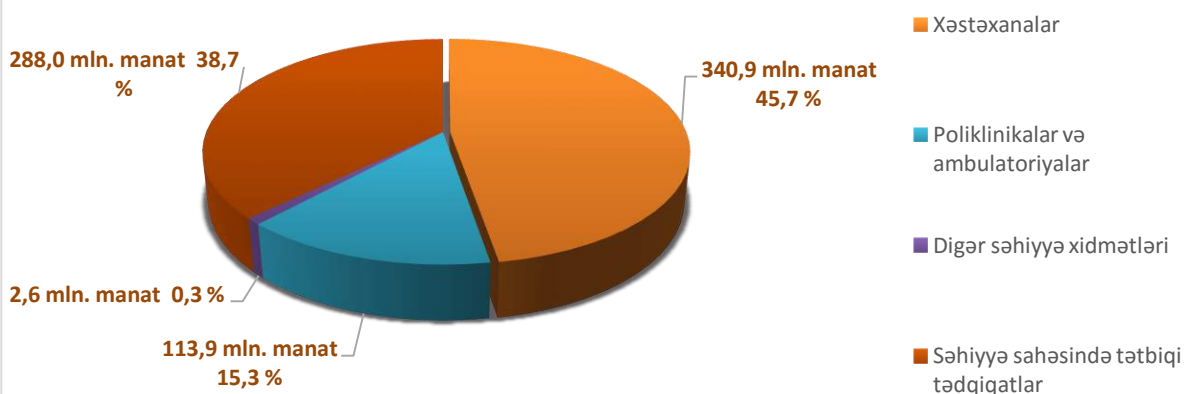
Səhiyyə

2017-ci ilin dövlət büdcəsində səhiyyə xərcləri üçün 745,4 mln. manat vəsait ayrılmış, həmin xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 2016-cı il səviyyəsində olmaqla 4,5 faiz təşkil edəcəkdir.

Ayrılan vəsaitin 340,9 mln. manatı və ya 45,7 faizi xəstəxanaların, 113,9 mln. manatı və ya 15,3 faizi poliklinikaların və ambulatoriyaların saxlanması xərclərinə, 2,6 mln. manatı və ya 0,3 faizi səhiyyə sahəsində digər xidmətlər üzrə xərclərə, 288,0 mln. manatı və ya 38,7 faizi səhiyyə sahəsində tətbiqi tədqiqatlar və səhiyyə sahəsinə aid edilən digər xidmətlər üzrə xərclərə yönəldiləcəkdir.

2017-ci il üzrə səhiyyə xərclərinin əsas istiqamətlər üzrə strukturu

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

2017-ci ildə səhiyyə xərcləri üçün ayrılacaq vəsaitin 171,2 mln. manatı məqsədli proqram və tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

2017-ci ildə səhiyyə xərcləri üçün ayrılacaq vəsaitin 171,2 mln. manatı məqsədli proqram və tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə, o cümlədən xroniki böyrək çatışmazlığı xəstəliyinin mübarizəsi üzrə

tədbirlərə 22,2 mln. manat, hemofiliya və talassemiya irsi qan xəstəliklərinin müalicəsi üzrə tədbirlərə 18,5 mln. manat, xərçəng xəstəliyi ilə milli mübarizə tədbirlərinin maliyyə təminatına 39,3 mln. manat, şəkərli diabet xəstəliyinin müalicəsi üzrə tədbirlərin maliyyə təminatına 36,1 mln. manat, yoluxucu xəstəliklərin immunoprofilaktikasına dair tədbirlərə 6,5 mln. manat, vərəmlə mübarizə üzrə tədbirlər proqramının maliyyələşdirilməsinə 1,1 mln. manat, Azərbaycan Respublikasında HIV/AIDS-in qarşısının alınması və onunla mübarizəyə 2,3 mln. manat, ana və uşaqların sağlamlığının qorunması ilə bağlı tədbirlərə 3,0 mln. manat, qanın, qan komponentlərinin donorluğu və qan xidmətlərinin inkişafına dair tədbirlərə 1,4 mln. manat, dağınıq skleroz xəstəliyinə tutulmuş insanların müalicə tədbirləri üçün 2,7 mln. manat, uşaqların icbari dispanserizasiyası ilə bağlı xərclərə 4,5 mln. manat, qanın bədxassəli xəstəliklərinin mübarizəsinə 6,0 mln. manat, səhiyyə sahəsində islahatlarla bağlı xərclər üçün 25,1 mln. manat və digər səhiyyə tədbirlərinin həyata keçirilməsi üçün 2,5 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır..

Sosial müdafiə və sosial təminat

Ölkədə pensiya və müavinətlərin, ünvanlı sosial yardımın, məcburi köçkünlərin sosial məsələlərinin və digər sosial tədbirlərin maliyyə təminatı üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsində sosial müdafiə və sosial təminat xərcləri üçün

2053,1 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Sosial müdafiə və sosial təminatın maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 12,4 faiz olacaqdır.

2017-ci ildə sosial müdafiə və sosial təminat xərclərinə ayrılan vəsaitin 1270,0 mln. manatı (əvvəlki illə müqayisədə 24,0 mln. manat və ya 1,9 faiz çox) Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında Dövlət Sosial

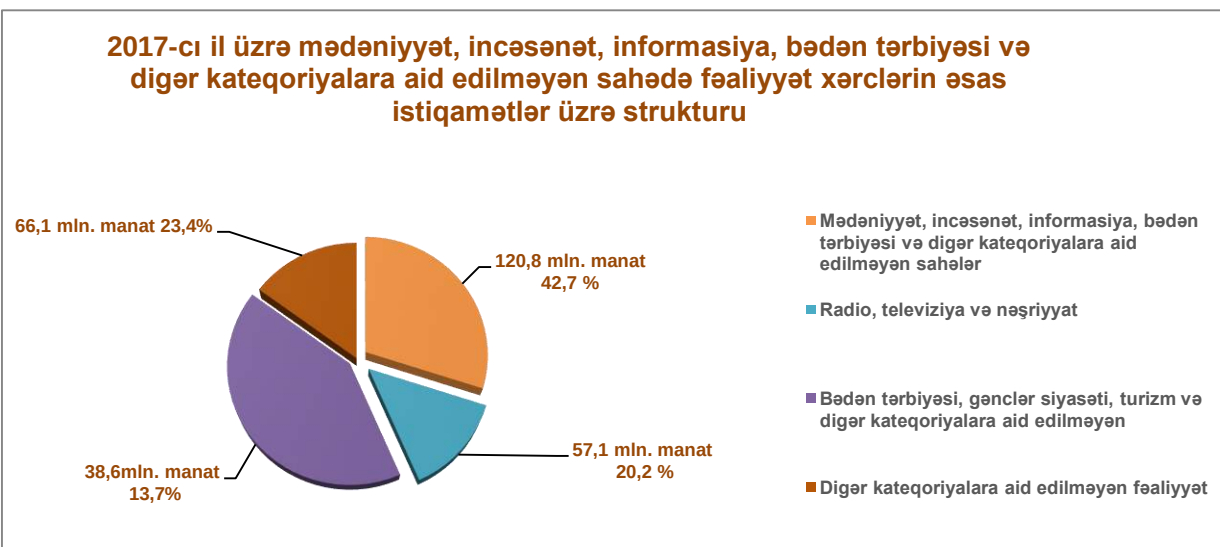
Müdafiə Fonduna ayırmaların (transfərtin), 595,8 mln. manatı (əvvəlki illə müqayisədə 42,5 mln. manat və ya 7,7 faiz çox) Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və onun müvafiq orqanları vasitəsilə sosial müavinətlərin, təqaüdlərin və digər sosial xarakterli ödənişlərin, 177,5 mln. manatı Azərbaycan Respublikasının Qaçqınların və

Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsi vasitəsilə qaçqınların və məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsinin təmin edilməsi tədbirlərinin, o cümlədən məcburi köçkünlərin 850,0-dən artıq məskunlaşma obyektlərinin cari təmirinin, məcburi köçkünlərin istifadə etdikləri elektrik enerjinin, su haqqının və kanalizasiya xidmətlərinin, mövsümdən asılı olaraq təbii qazın və istilik enerjisinin dəyərinin ödənilməsinin və onlara verilən müavinətlərin maliyyələşdirilməsinə yönəldiləcəkdir.

Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət

Növbəti ildə mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyətin maliyyələşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 1,7 faiz olmaqla, mütləq ifadədə 282,6mln.manat təşkil edəcəkdir.

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

Mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri üzrə ayrılan vəsaitin 120,8 mln. manatı və ya 42,7faizi mədəniyyət və incəsənət sahəsində fəaliyyət xərclərinə, 57,1 mln. manatı və ya 20,2 faizi radio, televiziya və nəşriyyat xərclərinə, 38,6 mln. manatı və ya 13,7 faizi bədən tərbiyəsi, gənclər siyasəti, turizmin maliyyələşdirilməsinə və 66,1 mln. manatı və ya

23,4 faizi digər kateqoriyalara aid edilməyən fəaliyyət xərclərinə yönəldiləcəkdir.

2017-ci il dövlət büdcəsində mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyət xərcləri üzrə dövlət proqramlarının və ünvanlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 55,0 mln. manat, o cümlədən teatr və konsert müəssisələrində yaranmış zərərin ödənilməsi xərcləri üçün 9,0 mln. manat, "Azərbaycan kinosunun 2008-2018-ci illər üzrə inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın icrasına 1,0 mln. manat, mədəniyyət obyektlərinin maddi-texniki təminatının möhkəmləndirilməsinə və əsaslı təmirinə 28,4 mln. manat, xarici populyar televiziya şirkətləri vasitəsilə ölkənin turizm imkanlarının təbliğinə 2,5 mln. manat, tərcümə işinin mərkəzləşdirilmiş qaydada aparılmasının təmin edilməsi, təkmilləşdirilməsi və tənzimlənməsi, habelə digər tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı xərclərə 0,3 mln. manat, xarici ölkələrdə mədəniyyət mərkəzlərinin və Azərbaycan Respublikası Gənclər və İdman Nazirliyinin tabeliyində olan olimpiya idman komplekslərinin qismən saxlanılması ilə bağlı xərclərə 9,9 mln. manat, digər mədəniyyət və idman tədbirlərinə 3,9 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

8. Müdafiə

Müharibə şəraitində yaşayan dövlətimizin müdafiə qabiliyyətinin və milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsi xərclərinə 2017-ci ilin dövlət büdcəsi xərclərinin 16,7 faizi həcmində və ya 2,8 milyard manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da cari illə müqayisədə 77,0 milyon manat və ya 2,9 faiz çoxdur.

9. Məhkəmə hakimiyyəti, hüquq mühafizə və prokurorluq orqanlarının saxlanılması xərcləri

Azərbaycan Respublikasının məhkəmə hakimiyyəti, hüquq mühafizə və prokurorluq orqanlarının saxlanılması xərcləri üçün 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin 7,3 faizi həcmində və ya 1213,6 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

10. Əsaslı xərclərin istiqamətləri

2017-ci il dövlət büdcəsində əsaslı xərclər üçün 5213,0 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bu xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 31,4 faiz təşkil edəcəkdir ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 6,5 faiz-bənd çoxdur.

Əsaslı xərclərin tərkib hissəsi olan dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya) xərclərinə növbəti ilin dövlət büdcəsi xərclərindən 2501,0 mln. manat vəsait sərf ediləcəkdir.

2017-ci il dövlət büdcəsinin əsaslı xərclərinin 2712,0 mln. manatı dövlət büdcəsinin müvafiq xərc bölmələrində öz əksini tapmaqla xüsusi dövlət alışlarının həyata keçirilməsinə, sosial-mədəni və məişət, inzibati, istehsalat təyinatlı layihələrin, bina və qurğuların, yolların yenidən

qurulmasına və əsaslı təmirinə, qeyri-maliyyə aktivlərinin (əsas vəsaitlər, bina və tikililər, yaşayış və qeyri-yasayış binaları) alınmasına yönəldiləcəkdir.

11. Mənzil və kommunal, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq və ovçuluq, yanacaq və enerji, sənaye və tikinti, nəqliyyat və rabitə xərclərinin əsas istiqamətləri

2017-ci il dövlət büdcəsində mənzil və kommunal, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq və ovçuluq, yanacaq və enerji, sənaye və tikinti, nəqliyyat və rabitə xərcləri üzrə 947,1 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır. Bu xərclərin dövlət büdcəsi xərclərinin tərkibində xüsusi çəkisi 5,7 faiz təşkil edəcəkdir.

Mənzil və kommunal təsərrüfatı

xərcləri üçün 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin 1,8 faizi həcmində və ya 304,2 mln. manat vəsait ayrılmışdır.

Mənzil və kommunal təsərrüfatı xərcləri üzrə ayrılmış vəsait əsasən müvafiq dövlət proqramlarının və ünvanlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə, o cümlədən kommunal, kommunikasiya xidmətləri ilə bağlı xərclərə, yaşayış məntəqələrinə aid olan kommunal təyinatlı infrastrukturun bərpa və yenidən qurulması, abadlaşdırılması ilə bağlı xərclərə, yaşıllıqların salınması, onlara xidmət və landşaft quruluşu işlərinin yerinə yetirilməsi ilə bağlı xərclərə nəzərdə tutulmuşdur.

Kommunal xidməti göstərən təşkilatların xərclərinin optimallaşdırılması, bazar iqtisadiyyatı şəraitində xərclərinin göstərdiyi xidmətlər üzrə əldə etdikləri gəlirlər hesabına ödənilməsinin təmin edilməsi məqsədi ilə qeyri-əhali istehlakçı qrupu üzrə tullantı sularının axıdılması və elektrik enerjisinə görə pərakəndə satış tarifləri ilə bağlı xərclərin artımına ödənilməsi üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsində tələb olunan məbləğdə vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi xərclərinə 2017-ci il dövlət büdcəsi xərclərinin 3,1 faizi həcmində və ya 517,4 mln. manat vəsait ayrılmışdır.

2017-ci ilin dövlət büdcəsində kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, torpaq islahatı, geodeziya-topoqrafiya, torpaq kadastrı və xəritəçəkmə, meliorasiya, irriqasiya və suvarma sistemlərinin stabil maliyyə təminatı üçün 491,7 mln. manat, balıqçılıq, ovçuluq, ətraf mühitin mühafizəsi, hidrometeorologiya və digər ekoloji tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün 25,7 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı, balıqçılıq, ovçuluq və ətraf mühitin mühafizəsi xərcləri üzrə ayrılmış vəsaitin 204,4 mln. manatı müvafiq dövlət proqramlarının və ünvanlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə, o cümlədən Azərbaycan Respublikasında ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı xərclərə 127,2 mln.manat, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına əkin sahəsinin becərilməsinə verilən güzəşt və yardımlara, kənd təsərrüfatı əmlakının sığortalanması ə digər tədbirlərə 77,2 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Arqar sektorun kompleks inkişafına, o cümlədən bu sferada ayrı-ayrı sahələr üzrə inkişafının davam etdirilməsi üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsinin xərclərində maliyyə təminatının yaradılması prioritetlərdən biridir.

müəyyən olunması və bu sahənin inkişafı üçün 3,5 mln. manat proqnozlaşdırılmışdır.

Sənaye və tikinti xərclərinə (dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu xərcləri istisna olmaqla) 2017-ci il dövlət büdcəsindən 20,1 mln. manat vəsait ayrılmışdır.

Nəqliyyat və rabitə xərclərinə 2017-ci il dövlət büdcəsində 101,8 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

12. İqtisadi fəaliyyət və əsas bölmələrə aid edilməyən xərclərin istiqamətləri

Ölkədə iri heyvandarlıq təsərrüfatlarının yaradılması, heyvandarlığın cins tərkibinin yaxşılaşdırılması üçün xarici ölkələrdən iribuynuzlu cins damazlıq heyvanlarının respublikaya gətirilməsi və güzəştli şərtlərlə sahibkarlara, fermerlərə lizinqə verilməsi və kənd təsərrüfatı texnikasının lizinq yolu ilə satışı işləri 2017-ci ildə də davam

etdiriləcəkdir.

Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının yaşayış sahələrinə olan ehtiyacını ödəmək, onların mənzil-məişət şəraitini yaxşılaşdırmaq, müasir tələblərə cavab verən binaların tikintisi və ipotekanın tətbiqi üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsində 100,0 milyon manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 50,0 mln. manat və ya 2,0 dəfə çoxdur.

Əvvəlcədən dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmayan bir sıra zəruri xərclərin maliyyələşdirilməsi, təbii fəlakətlərin və fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması və digər zəruri tədbirlərin maliyyə təminatı üçün “Büdcə sistemi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 6.2-ci və 6.3-cü maddələrinin tələblərinə əsasən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondunun və dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondunun vəsaitinin həcmi müəyyən edilmişdir. 2017-ci il dövlət büdcəsində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Ehtiyat Fondu üçün 200,0 mln. manat, dövlət büdcəsinin Ehtiyat Fondu üçün 100,0 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da əvvəlki illə müqayisədə müvafiq olaraq 113,0 mln. manat və ya 27,4 faiz azdır.

Növbəti ildə “Avtomobil Yolları” Məqsədli Büdcə Fondunun xərcləri 261,0 mln. manat təşkil edəcəkdir.

2017-ci ilin dövlət büdcəsində dövlət maddi və material ehtiyatlarının yaradılması ilə bağlı xərclərə 5,6 mln.manat, fəvqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması ilə bağlı xərclərə 20,0 mln. manat, ünvanlı dövlət sosial yardım alan aztəminatlı ailələrin əmlakın, dövlətə məxsus əmlakın və dövlət büdcəsindən maliyyələşən təşkilatlara məxsus nəqliyyat vasitələrin icbari sığortası ilə bağlı xərclərə 11,0 mln.manat məbləğində vəsait nəzərdə tutulmuşdur.

Bələdiyyələrə maliyyə köməkliliyinin davam etdirilməsi üçün 2017-ci ilin dövlət büdcəsindən 5,2 mln. manat vəsait ayrılacaqdır.

2017-ci ildə büdcə təşkilatlarının iş və xidmətlərin göstərilməsindən, məhsul satışından və digər fəaliyyətlərindən əldə etdikləri gəlirlərdən formalaşan büdcədənkenar vəsaitləri üzrə xərcləri 353,0 mln. manat proqnozlaşdırılmışdır ki, bu da 2016-cı ilə müqayisədə 48,0 mln. manat və ya 15,7 faiz çoxdur.

13. Dövlət borcunun idarə edilməsi ilə bağlı xərclər

2016-cı il 1 iyul tarixinə beynəlxalq maliyyə-bank qurumları və digər kredit təşkilatları ilə imzalanmış sazişlər əsasında istifadə olunmuş kreditlər üzrə Azərbaycan Respublikasının xarici dövlət borcunun ümumi məbləği 7,6 mlrd. ABŞ dolları ekvivalentində olmuşdur.

İmzalanmış sazişlər üzrə istifadə edilmiş kreditlərə görə xarici dövlət borcu ÜDM-in 20,0 faizini təşkil etmiş, adambaşına düşən xarici dövlət borcu isə 782,6 ABŞ dolları olmuşdur.

Ölkəyə cəlb edilmiş kreditlərin 39,2 faizini sabit dərəcə ilə olan kreditlər, 60,8 faizini isə dəyişkən dərəcə ilə olan kreditlər təşkil etmişdir.

İmzalanmış müqavilələrə uyğun olaraq, xarici dövlət borcunun 53,2 faizi 10 ilə qədər olan müddətdə, 41,2 faizi 10 ildən 20 ilə qədər olan müddətdə, 5,6 faizi isə 20 ildən yuxarı olan müddətdə kreditlərə qaytarılmalıdır.

2017-ci il dövlət büdcəsində dövlət borclarına xidmətlə bağlı xərclər (əsas borc və

faizlər üzrə xərclər) üçün 1641,8 mln. manat vəsait nəzərdə tutulmuşdur ki, bu da 2016-cı ilə müqayisə 133,3 mln. manat və ya 7,5 faiz azdır.

Həmin xərclər əsasən ötən illərdə alınmış və xarici valyutada ifadə olunmuş borc öhdəliklərinin manatın korreksiyasından sonra yenidən qiymətləndirilməsi ilə bağlıdır.

Eyni zamanda, dövlət mülkiyyətində olan bəzi Səhmdar Cəmiyyətlərin ("Azəralüminium" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, "Azərenerji" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti) mövcud maliyyə vəziyyətləri və bu cəmiyyətlər tərəfindən dövlət zəmanəti ilə cəlb etdiyi borclara xidmət göstərilməsində yaranmış ödəməmələr dövlət büdcəsində dövlət zəmanətlərinin (xarici və daxili borclar üzrə) qarşılınması ilə bağlı əlavə xərclərin nəzərdə tutulmasını şərtləndirmişdir.

Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il üzrə daxili dövlət borclanmasının yuxarı həddi (limiti) 1000,0 mln. manat, xarici dövlət borclanmasının yuxarı həddi (limiti) 500,0 mln. manat, il ərzində veriləcək dövlət zəmanətlərinin məbləğinin yuxarı həddi (limiti) 10000,0 mln. manat məbləğində proqnozlaşdırılmışdır.

14. Beynəlxalq fəaliyyət, beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqları və digər beynəlxalq fəaliyyətlə bağlı xərclər

2017-ci ildə beynəlxalq fəaliyyət və beynəlxalq təşkilatlara üzvlük haqqı xərcləri üçün 229,1 mln. manat, o cümlədən diplomatik xidmət orqanlarının və konsulluqların saxlanması, onların maddi-texniki təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı xərclər üçün 102,1 mln. manat, beynəlxalq maliyyə-kredit təşkilatlarının səhm kapitalında iştirak üçün 55,0 mln. manat, beynəlxalq fəaliyyət və bu qəbildən olan digər tədbirlər üçün 20,0 mln. manat, xarici dövlətlərə verilən kreditlər üçün 52,0 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılmışdır.

2017-ci ildə beynəlxalq və ölkə səviyyəli tədbirlərin keçirilməsi ilə bağlı xərclər üçün 20,0 mln. manat vəsait proqnozlaşdırılır ki, həmin vəsaitin 8,0 mln. manatını Azərbaycan Respublikasının xaricdəki diplomatik nümayəndəliklərinin və konsulluqlarının fəaliyyəti ilə bağlı digər xərclər, 12,0 mln. manatını isə beynəlxalq, ölkə səviyyəli və bu qəbildən olan tədbirlərin keçirilməsi ilə bağlı xərclər təşkil edəcəkdir.

15. Dövlət büdcəsinin yerli gəlir və xərcləri

2017-ci ildə yerli gəlirlər (Bakı şəhərinə aid olan hissəsi nəzərə alınmaqla) 642,4 mln. manat həcmində proqnozlaşdırılır.

2017-ci il dövlət büdcəsi gəlirlərinin tərkib hissəsi olan yerli gəlirlər (Bakı şəhərinə aid olan hissəsi nəzərə alınmaqla) 620,3 mln. manat proqnozlaşdırılır.

2017-ci ildə yerli xərcləri tənzimləmək üçün dövlət büdcəsinin mərkəzləşdirilmiş xərclərindən ayrılan maliyyə yardımının (dotasiyanın) yerli xərclərin tərkibində xüsusi çəkisi 9,9 faiz təşkil edəcəkdir ki, bu da əvvəlki illə müqayisədə 706,5 mln. manat və ya 91,2 faiz azdır.

Yerli gəlirləri hesabına təmin edən rayon və şəhərlərin sayı 33-ə çatmış, o cümlədən Mingəçevir, Naftalan, Sumqayıt və Şirvan şəhərləri, Abşeron, İmişli rayonları ilə yanaşı, Gəncə, Lənkəran, Şəki, Yevlax şəhərləri, Ağcabədi, Astara, Beyləqan, Bərdə, Biləsuvar, Göyçay, Hacıqabul, Xaçmaz, İsmayıllı, Kürdəmir, Qazax, Qəbələ, Quba,

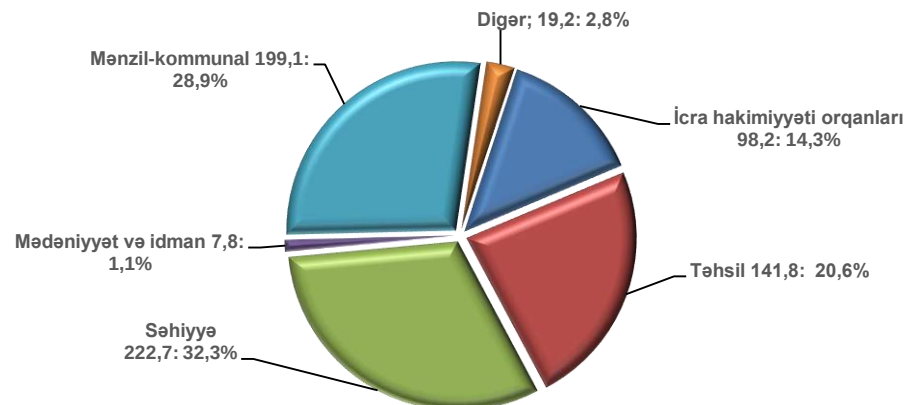
Qubadlı, Qusar, Masallı, Neftçala, Saatlı, Sabirabad, Salyan, Siyəzən, Şabran və Şamaxı rayonları 2017-ci ildən xərclərini öz gəlirləri hesabına təmin edəcəkdir.

2017-ci ildə dövlət büdcəsinin yerli xərcləri 688,7 mln. manat məbləğində proqnozlaşdırılır ki, bu da 2016-cı illə müqayisədə 849,6 mln. manat və ya 55,2 faiz azdır.

Xərclərin azalmasının əsas səbəbi struktur islahatlarına uyğun olaraq təhsil (məktəbəqədər uşaq müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi xərcləri istisna olmaqla) və mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən sahədə fəaliyyətin xərclərinin yerli xərclərdən çıxarılaraq mərkəzləşdirilmiş xərclərə aid edilməsi ilə bağlı olmuşdur.

Yerli xərclərin 141,8 mln. manatı və ya 20,6 faizi təhsil xərclərinə (məktəbəqədər uşaq müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi xərcləri), 222,7 mln. manatı və ya 32,3 faizi səhiyyə xərclərinə, 199,1 mln. manatı və ya 28,9 faizi mənzil və kommunal təsərrüfatı xərclərinə, 98,2 mln. manatı və ya 14,3 faizi icra hakimiyyəti orqanlarının saxlanması xərclərinə, 7,8 mln. manatı və ya 1,1 faizi mədəniyyət, incəsənət, informasiya, bədən tərbiyəsi və digər kateqoriyalara aid edilməyən xərclərə, 19,2 mln. manatı və ya 2,8 faizi isə digər xərclərə yönəldiləcəkdir.

**2017-ci ilin yerli xərclərinin funksional istiqamətlər üzrə bölgüsü
(mln. manatla, faizlə)**

Mənbə: Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi

İqtisadi təsnifata uyğun olaraq, 2017-ci il dövlət büdcəsinin yerli xərclərində əməyin ödənişi xərcləri 324,4 mln. manat, idarənin saxlanması xərcləri 22,3 mln. manat, kommunal və kommunikasiya xidmətlərinin ödənilməsi ilə bağlı xərclər 23,4 mln. manat, ərzaq məhsullarının alınması xərcləri 53,9 mln. manat, abadlaşdırma xidmətləri haqqının ödənilməsi xərcləri 129,5 mln. manat, subsidiyalar və cari transfertlər 13,7 mln. manat, istehlak mallarının və materiallarının alınması xərcləri 19,4 mln. manat, əsaslı xərclər (sosial-mədəni və məişət təyinatlı obyektlərin, mənzil fondunun əsaslı təmiri və sair əsaslı təmir xərcləri) 62,1 mln. manat, qeyri-maliyyə aktivlərin alınması xərcləri 6,2 mln. manat və digər xərclər 33,8 mln. manat təşkil edəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının 2017-ci ilin dövlət və icmal büdcələri üzrə layihələrin TƏQDİMƏTİ

Sıra №	Şəhər və rayonların adı	Gəlirlər		Yerli xərclər	Gəlirlərin yerli xərclərdən artıq olan və mərkəzləşdirilmiş gəlirlərə aid edilən hissəsinin aşağı həddi	Yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən ayrılması nəzərdə tutulan vəsaitin yuxarı həddi
		cəmi	o cümlədən "Avtomobil Yolları" Məqsədli Büdcə Fonduna aid olan məbləğ			
	Şəhərlər:					
1	Bakı	6 613 360 000	88 816 000	184 966 000	6 339 578 000	0
2	Gəncə	43 757 000	800 000	32 346 000	10 611 000	0
3	Lənkəran	16 880 000	813 000	13 390 000	2 677 000	0
4	Mingəçevir	20 470 000	60 000	18 721 000	1 689 000	0
5	Naftalan	3 789 000	4 000	2 443 000	1 342 000	0
6	Sumqayıt	84 106 000	848 000	41 654 000	41 604 000	0
7	Şəki	18 983 000	840 000	14 347 000	3 796 000	0
8	Şirvan	16 250 000	531 000	7 678 000	8 041 000	0
9	Yevlax	14 022 000	740 000	9 098 000	4 184 000	0
10	Xankəndi					
	Rayonlar:					
11	Abşeron	35 229 000	112 000	11 638 000	23 479 000	0
12	Ağcabədi	9 251 000	431 000	8 497 000	323 000	0
13	Ağdam	4 578 000	34 000	9 220 000	0	4 676 000
14	Ağdaş	5 168 000	26 000	8 271 000	0	3 129 000
15	Ağstafa	4 493 000	54 000	7 151 000	0	2 712 000
16	Ağsu	3 710 000	287 000	5 717 000	0	2 294 000
17	Astara	9 915 000	3 714 000	6 026 000	175 000	0
18	Balakən	5 197 000	1 320 000	6 110 000	0	2 233 000
19	Beyləqan	7 648 000	34 000	5 558 000	2 056 000	0
20	Bərdə	10 834 000	54 000	10 501 000	279 000	0
21	Biləsuvar	6 651 000	1 218 000	5 433 000	0	0
22	Cəbrayıl	1 084 000	28 000	2 604 000	0	1 548 000
23	Cəlilabad	7 208 000	44 000	9 705 000	0	2 541 000
24	Daşkəsən	2 648 000	4 000	3 630 000	0	986 000
25	Füzuli	6 237 000	16 000	8 416 000	0	2 195 000
26	Gədəbəy	4 711 000	20 000	8 433 000	0	3 742 000
27	Goranboy	4 754 000	8 000	7 784 000	0	3 038 000
28	Göyçay	8 864 000	40 000	8 560 000	264 000	0
29	Göygöl	4 413 000	9 000	5 681 000	0	1 277 000
30	Hacıqabul	5 187 000	13 000	3 826 000	1 348 000	0
31	Xaçmaz	19 641 000	1 092 000	11 068 000	7 481 000	0
32	Xızı	2 015 000	3 000	2 719 000	0	707 000
33	Xocalı	435 000	4 000	1 332 000	0	901 000

Azərbaycan Respublikasının 2017-ci ilin dövlət və icmal büdcələri üzrə layihələrin TƏQDİMƏTİ

Sıra №	Şəhər və rayonların adı	Gəlirlər		Yerli xərclər	Gəlirlərin yerli xərclərdən artıq olan və mərkəzləşdirilmiş gəlirlərə aid edilən hissəsinin aşağı həddi	Yerli gəlir və xərcləri tənzimləmək üçün mərkəzləşdirilmiş xərclərdən ayrılması nəzərdə tutulan vəsaitin yuxarı həddi
		cəmi	o cümlədən "Avtomobil Yolları" Məqsədli Büdcə Fonduna aid olan məbləğ			
34	Xocavənd	650 000	10 000	2 281 000	0	1 641 000
35	İmişli	20 645 000	271 000	6 525 000	13 849 000	0
36	İsmayıllı	6 679 000	19 000	6 660 000	0	0
37	Kəlbəcər	1 174 000	2 000	3 732 000	0	2 560 000
38	Kürdəmir	7 040 000	14 000	5 935 000	1 091 000	0
39	Qax	3 713 000	20 000	7 396 000	0	3 703 000
40	Qazax	9 302 000	36 000	9 073 000	193 000	0
41	Qəbələ	13 317 000	35 000	6 677 000	6 605 000	0
42	Qobustan	2 922 000	6 000	3 288 000	0	372 000
43	Quba	13 729 000	62 000	8 495 000	5 172 000	0
44	Qubadlı	2 489 000	2 000	2 213 000	274 000	0
45	Qusar	6 266 000	30 000	6 236 000	0	0
46	Laçın	2 019 000	72 000	5 464 000	0	3 517 000
47	Lerik	2 137 000	7 000	5 163 000	0	3 033 000
48	Masallı	8 820 000	41 000	7 784 000	995 000	0
49	Neftçala	6 359 000	32 000	6 169 000	158 000	0
50	Oğuz	2 915 000	31 000	4 747 000	0	1 863 000
51	Saatlı	8 032 000	10 000	6 664 000	1 358 000	0
52	Sabirabad	10 804 000	20 000	8 028 000	2 756 000	0
53	Salyan	10 324 000	25 000	10 164 000	135 000	0
54	Samux	2 846 000	68 000	4 379 000	0	1 601 000
55	Siyəzən	3 122 000	15 000	3 107 000	0	0
56	Şabran	4 224 000	33 000	4 191 000	0	0
57	Şamaxı	7 602 000	30 000	7 379 000	193 000	0
58	Şəmkir	12 550 000	50 000	15 861 000	0	3 361 000
59	Şuşa	1 133 000	4 000	2 140 000	0	1 011 000
60	Tərtər	4 804 000	12 000	7 072 000	0	2 280 000
61	Tovuz	14 432 000	4 881 000	12 171 000	0	2 620 000
62	Ucar	4 264 000	16 000	5 742 000	0	1 494 000
63	Yardımlı	2 095 000	9 000	4 334 000	0	2 248 000
64	Zaqatala	7 524 000	98 000	9 298 000	0	1 872 000
65	Zəngilan	1 687 000	4 000	2 017 000	0	334 000
66	Zərdab	2 893 000	18 000	5 806 000	0	2 931 000
	Cəmi:	7 210 000 000	108 000 000	688 714 000	6 481 706 000	68 420 000

16. Dövlət büdcəsi kəsirinin maliyyələşdirilməsi

2017-ci ildə dövlət büdcəsi kəsirinin ÜDM-ə nisbəti 1,1 faiz təşkil edəcəkdir.

Dövlət büdcəsi kəsirinin yuxarı həddi 645,0 mln. manat məbləğində nəzərdə tutulur. Onun maliyyələşdirilməsi özəlləşdirmədən, xarici qrantlardan daxilolmalar və digər mənbələr (daxili və xarici borclanma, 2017-ci ilin 1 yanvar tarixinə dövlət büdcəsinin vahid xəzinə hesabının qalığı) hesabına həyata keçiriləcəkdir.

17. Naxçıvan Muxtar Respublikasının 2017-ci il üçün büdcəsi

İcmal büdcənin tərkib hissəsi olan Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin gəlir və xərcləri bərabər olaraq 348,4 mln. manat proqnozlaşdırılır .

Xərclərin 19,9 faizi və ya 69,5 mln. manatı Naxçıvan Muxtar Respublikasının öz gəlirləri, 80,1 faizi və ya 278,9 mln. manatı dövlət büdcəsindən ayrılan dotasiya hesabına formalaşdırılmışdır.

18. İcmal büdcənin kəsiri (defisiti)

2017-ci ilin icmal büdcəsinin kəsiri 1246,5 mln. manat və ya nəzərdə tutulan ÜDM-in 2,0 faizi, (əvvəlki illə müqayisədə 15,7 faiz-bənd azdır) Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondunun gəlirləri nəzərə alınmadan icmal büdcənin kəsiri 9617,1 mln. manat və ya nəzərdə tutulan ÜDM-in 15,7 faizi həcmində (əvvəlki illə müqayisədə 8,0 faiz-bənd azdır) olacaqdır.

19. Dövlət büdcəsi üçün yarana biləcək risklər və təhdidlər

Növbəti ilin büdcəsinin gəlir və xərclərinin icrasına çətinlik yarada biləcək risklər iki qrupa ayrılaraq aşağıdakı kimi təhlil edilmişdir.

➤ **Xam neftin qiyməti:** Yarana biləcək risklərdən qorunmaq məqsədilə büdcə göstəriciləri üç ssenari üzrə - pessimist (35 ABŞ dolları), baza (40 ABŞ dolları) və optimist (45 ABŞ dolları) proqnozlaşdırılmışdır və risklərin təhlili üçün xam neftin daha aşağı qiymətlərinə əsaslanan ssenariləri özündə əks etdirən cədvəl tərtib edilmişdir.

Qeyd edək ki, xam neftin qiymətinin büdcəyə təsiri ARDNF-in büdcəyə transfertləri ilə yanaşı, ARDNŞ-i və ABƏŞ-in büdcəyə ödədiyi mənfəət vergisidir. Cəmi dövlət büdcəsi gəlirlərində xüsusi çəkisi 45 faiz olan ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transfertlərin həcmi xam neftin qiymətindən asılı deyil və ölkəmizin neft gəlirlərinin ARDNF-də toplanmasının da ən əsas məqsədlərindən biri məhz dövlət büdcəsinin neft qiymətlərinin dəyişməsi ilə bağlı yarana biləcək risklərdən qorunmaq olmuşdur. Xam neftin qiyməti 5 ABŞ dolları qədər aşağı düşəcəyi təqdirdə dövlət büdcəsi gəlirlərinin 10 faizini təşkil edən ARDNŞ-in və ABƏŞ-in mənfəət vergisinin orta hesabla 106,7 mln. manat azalması dövlət büdcəsinin gəlirlərini cəmi 0,6 faiz azaldacaqdır.

İcmal büdcənin neftin qiymətindən asılı əsas göstəriciləri dövlət büdcəsinin və ARDNF-un gəlirləridir. Yuxarıdakı göstəricilərin təhlili göstərir ki, xam neftin 1 barelinin qiyməti 1 ABŞ dolları ucuzlaşarsa dövlət büdcəsinin gəlirləri 41,6 mln. manat azalacaqdır. Ən pis ssenari baş tutacağı halda belə, dövlət büdcəsinin kəsrinin ÜDM-də xüsusi çəkisi 1,8 faiz olacağı gözlənilir ki, bu da məqbul hesab edilir.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fonduunun gəlirləri və xam neftin qiyməti arasındakı əlaqənin təhlili göstərir ki, xam neftin bir barelinin qiymətinin 1 ABŞ dolları

ucuzlaşması ARDNF-un gəlirlərini təxminən 292,0 mln. manat həcmində azaldacaq ki, bu da cəmi icmal büdcə gəlirlərinin 1,4 faizini təşkil edir.

Qeyri-neft gəlirləri qeyri-neft sahələrinin artım sürətindən, inflyasiyadan, habelə vergi administrasiyasının səmərəliliyindən birbaşa asılıdır. Aparılmış təhlillər göstərir ki, dövlət büdcəsinin qeyri-neft gəlirlərinin 10 faiz kəsrlə icra olunacağı təqdirdə icmal büdcənin kəsiri 1,3 faiz bəndi artacaqdır. Məlumat üçün qeyd edək ki, Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin proqnozlarına əsasən qeyri-neft ÜDM-nin 2017-ci ildə 2,8 faiz, BVF-nin proqnozlarına əsasən isə 2,4 faiz artacağı proqnozlaşdırılır. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi 2017-ci ildə illik inflyasiyanı 7,3 faiz, BVF isə 8,5 faiz səviyyəsində proqnozlaşdırır. Nəhayət, cari ildə vergi administrasiyasının gücləndirilməsi və vergi islahatlarının dərinləşdirilməsi istiqamətində atılmaqda olan addımlar qeyri-neft vergi gəlirlərinin azalması riskinin reallaşma ehtimalını minimuma endirir.

Manatın məzənnəsi büdcəyə həm birbaşa, həm də dolayı vasitələrlə təsir göstərir. Belə ki, dövlət büdcəsinin xarici valyutada olan xərcləri manatın ABŞ dolları qarşısında olan məzənnəsindən birbaşa asılıdır. Lakin, məzənnə dəyişikliyi nəticəsində yeni yaranmış iqtisadi şərait və artan qeyri-müəyyənlik vergi ödəyicisi olan sahibkarların və fiziki şəxslərin gəlir və xərclərinə, iqtisadiyyata investisiya qoyuluşunun həcminə, problemlə vəziyyətdə olan bank sektorunda restruksizasiya ilə bağlı əlavə büdcə xərclərinə və s. təsir göstərir ki, bunları da dolayı təsirlərə aid etmək olar.

Xarici mühitdə baş verəcək dəyişikliklərlə bağlı risklər dövlət büdcəsinə əsasən iki mühüm kanal vasitəsilə - birincisi, əsas ticarət tərəfdaşı ölkələrinin iqtisadiyyatlarında iqtisadi aktivliyin daha da zəifləməsi, ikincisi isə beynəlxalq maliyyə bazarlarında faiz dərəcələrinin artması ilə təsir göstərə bilər. Yuxarıda da qeyd olunduğu kimi global iqtisadiyyatda, o cümlədən tərəfdaş ölkələrdə iqtisadi aktivliyin ortamüddətli perspektivdə tədricən bərpa olunacağı proqnozlaşdırılır. Bunun əksinin baş verməsi ölkədə iqtisadi artım proqnozlarının aşağı düşməsi və yuxarıda qeyd olunmuş qeyri-neft gəlirlərinin gözləniləndən daha az olmasına gətirib çıxara bilər. Beynəlxalq maliyyə bazarlarında faiz dərəcələrinin artması isə dövlət büdcəsində xaricdən kreditlər hesabına maliyyələşməsi planlaşdırılan CQD-i layihəsinə çəkiləcək xərcləri artırma bilər.

Yuxarıda qeyd olunanlara baxmayaraq bu riskin gerçəkləşəcəyi təqdirdə, xəzinə hesabının qalığı (pul proqramının parametrləri nəzərə alınmaqla) və xərclərə qənaət edilməsi vasitəsilə büdcədə yarana biləcək çətinlik aradan qaldırılacaqdır.

Əlavə 1. Beynəlxalq təşkilatların real iqtisadi artım göstəricisi üzrə proqnozları, faizlə

	Dünya		ABŞ		Avrozona		Çin		Yaponiya		Rusiya	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
BBF	3.1	3.4	2.2	2.5	1.6	1.4	6.6	6.2	0.3	0.1	-1.2	1.0
Dünya Bankı	2.4	2.8	1.9	2.2	1.6	1.6	6.7	6.5	0.5	0.5	-1.2	1.4
OPEC	3.0	3.1	2.0	2.1	1.5	1.2	6.5	6.1	0.7	0.8	-1.0	0.7

Mənbə: Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) 2016-cı ilin iyul ayında təqdim olunan hesabatı (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/update/02/index.htm>), Dünya Bankının 2016-cı ilin iyul ayında təqdim olunan hesabatı (<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24319/9781464807770.pdf?sequence=6>) və OPEC-in 2016-cı ilin iyul ayı üçün hesabatı (http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/MOMR%20July%202016.pdf)

Əlavə 2. Xam neftin bir barrelinin qiymətinə dair proqnozlar, ABŞ dolları

	2016	2017
BVF	43	50
DB	43	53
Enerji İnformasiya Administrasiyası	43	52
OECD	42	45
EIU (The Economist Intelligence Unit)	43	53
Azərbaycan Respublikasının 2017-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsi	25	40

Mənbə: BVF-nin 2016-cı ilin iyul ayında təqdim olunan hesabatı

(<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/update/02/index.htm>), Dünya Bankının 2016-cı ilin iyul ayında təqdim olunan hesabatı

(<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24319/9781464807770.pdf?sequence=6>),

Enerji İnformasiya Administrasiyasının rəsmi internet sahifəsi (<http://www.eia.gov/forecasts/steo/>). OECD-nin 2016-cı ilin iyun ayında təqdim olunan hesabatı (<http://www.oecd.org/eco/outlook/OECD-Economic-Outlook-June-2016-ststistical-annex.pdf>).

EİU-nun 2016-cı il sentyabr ayında təqdim olunan hesabatı (<http://gfs.eiu.com/Article.aspx?articleType=cf&articleId=404511624&secId=0>).